

Pa dejas

celu

1978.g. okt. nr. 43

PA DEJAS CEĻU 43

Piektais šī gada žurnāls. Šoreiz mazāk fotogrāfiju un zīmējumu, bet pēc manām domām daudz

vērtīgu rakstu. Cik labi būtu, ka šis žurnāls izsauktu lasītāju domas un dažas no tām atsūtītu mums. Cik labi būtu, ja šis žurnāls, pēc nodošanas drukātājam, vienkārši nepazustu bez vēsts, bez atsaucības. Ko jūs domājat? Pastāstiet citiem.

Šini numurā iespiežam vairākas dzejas. Tām nav šeit pirmiespiedums, bet varbūt tās veicinātu kādu vietēju rakstnieku atsūtīt mums savus darbus. Sarmas Muižnieces un Anitas Dzirnes dzejas ņemtas no Jaunās gaitas 118 un Māra Čaklā dzejas no krājuma „Cilvēks, uzarta zeme”, Liesma, Rīgā, 1977.

Gribējām jums šoreiz sniegt kādas ziņas par 28. Kultūras dienu tautas deju uzvedumu, bet neesam neko sapēmuši no Adelaides.

Atvainojamies par garumzīmju trūkumu pagājušā žurnāla 30. lapaspusē. Kļūdu nepamanījām kad beidzām darbu divos no rīta pirms žurnāla nodošanas drukātājam.

J.R.

Redaktors Juris Ruņģis

Sekretārs Jānis Dūšelis

Saimnieciskās daļas vadītājs
Pēters Pincers

Redakcijas locekļi Māris
Bruzgulis, Andra Bukava, Andris
Kariks, Anna Majoriņa, Anita
Misiņa, Kārlis Paegle, Brigita
Strode, Lauma Treimane

LJAA pārstāvji Jānis Čēčiņš
Valda Siksa

Pārstāve Melburnā Ināra Zemītis

*
Vākus zīmējusi Ileana Zvirbule

*
Ar vārdu vai inicialiem parakstīti raksti ne vienmēr atbilst redakcijas viedoklim.

Viena gada abonements (6 numuri)
maksā \$A5.00 Austrālijā, un
ārzemēs pa lēno pastu.

*
Sludinājumi maksā:
1 lapaspuse - \$A40.00
½ lapaspuse - \$A15.00
¼ lapaspuse - \$A 5.00

Issludinājumi („Classifieds”)
\$A0.25 par rindu (3" vai 75mm
platu).

*
Iepriekšējie numuri līdz nr. 32 -
\$A0.50 katrs; no nr. 33 - \$A1.00

*
Naudas pārveidumi un čeki
izrakstāmi Austrālijas dolāros
uz ALTDK vārdu.

PA DEJAS CEĻU 43

1978. g. oktobrī

izdod

Austrālijas latviešu tautas deju kopas Australian Latvian Folk Dancing Groups

*
Adrese: 21 Margaret Street, ROSEVILLE, NSW 2069, Australia

Ciemos pie Jautrā pāra

Lita Zemgale

Šīs zemes ziemas saule mīlīgi noglauž vaigu, kad piebraucam pie latviešu dievnama Hombušā. Nav šai celtnei ne Latvijas dievnama cēluma, ne baltuma, tomēr no pazemās ēkas gaišajām sienām stravo tāds labs siltums - tas ir latviešu dievnams! Ejam pāri plašam pagalmam uz stalto Draudzes namu. Tā durvis jau ver Jautrā pāra vadītājs Juris Ruņģis. Laikā, kad Kraukļa draudze cēla savu namu, dzirdēja ļaudis sūrkstānēs - kāpēc latviešiem kārojas daudzas mājas!? Vai nepietiek ar vienu latviešu namu, kas Stratfildā? Nē, mīlie! Nepietiek!! Latviešu jaunā audze nav miegaina, viņa ir ļoti rosīga. Latviešu namā Stratfildā visi, kas grib darboties latviskās nodarbībās, nepietiek telpu! Tur teātris, dziesmotie namejieši, lielais rotiešu bars, dejas ceļa gājēji, dolāra dēļ austrāļu operete... Juris Ruņģis ar savu Jautro pāri ir priecīgs, ka radis vietu Draudzes namā, lai gatavotos *Mārietas dziesmas* uzvedumam.

Zāle liela, plaša. Grīdas parkets tīrs, ledaini gluds. Jura slaidais augums labi iederas šajā augstu griestu telpā. Sasveicinoties, lūpās atviz viņam vienam raksturīgais tiktiko jaušamais smaids. Balss skan itkā klusināta, melodiska. Moderni apgrieztie negarie patumsie mati jauki ierāmē zēnīgi šauro seju. Rūpīgi koptā nelielā ūsiņa un tikai pašu zoda galu nosedzēja bārdiņa... Ja šodien Juri redzētu tautas tērpā, ar lielo rateni galvā, prātā nāktu sencīgie bajāru dēli!

Enerģisku soli telpā ienāk Anna Majoriņa. Jauniete, kas pirms pieciem gadiem pameta Kanadu un turienes aukstās ziemas, lai sildītos Austrālijas saulē. Tur Jānis Dūšelis! Pirms 19 gadiem, kad Sidnejas latviešu

teātris pirmo reizi spēlēja savā skatuvē, Jānis Dūšelis, toreiz mazs puisītis būdams, pie rociņas vedā aklo karali Brigaderes *Lolitas brīnumputna* izrādē! Jāpa mati vēl arvien kupli, cirtoti. Liepziēdu zeltainums gan nozudis. Jānis „neiekrita” teātrī. Daudz strādājis jauniešu sabiedriskos darbos. Braucis ar *Saules jostas* izrādēm gandrīz apkārt visai zemes lodei. Viņa masīvais vīra augums, humora izjūta labi iederas raksturdejās.

Deju mēģinājumā šodien neredz Vitu, Jura sievu, kura ar savas sirds siltumu un gaišumu ir viņa darbu balstītāja. Zāles vienā stūrī paliels galds. Uz tā čupu čupām balti linu drānas gabali. Ap tiem rosas bariņš jaunu meitu. Gan viena otrai pielaikojot piedurknes, gan ņemot mēru brunču garumam. Vispietrākā neliela auguma tumšmate. Viņas garie, strupi apgrieztie melnie mati daļi ielogo balto seju. Melnās, spulgās acis zviļot zviļo. Tā esot austrāļu meitene Anne Dīna, Juri stāsta. Laba dejojātāja, cītīga strādniece visos darbos. Atmiņā pazib - tā Dzintaram, tā Staburadzēm šeit viesojoties, katrai bija līdz pa sveštautietim, kuri labi iederējās latviskajos uzvedumos. Vai šie „ciema ļaudis” spēj kautko sajūst no tā cildenā prieka, ko izjūt Juris Ruņģis lasot dainas? No kā rodas darba prieks Annei Dīnai daudzās stundas mācoties tautas dejas, darinot tērpus? Labā fleitiste Prū Peidža jau Laikmetam ar iejūtu spēlēja tautas dziesmas. *Saules jostai* braukāja līdz pa pasaules tālajiem ceļiem. Šodien pošas *Mārietas dziesmas* uzvedumam... Varbūt, dainotāju neikdienišķās pasaules spēks tik liels, ka spēj saistīt arī „ciema ļaudis”.

Jautrajā dejojā juburzmā vairāki aktieri. Pēters Pincers S.L.T. kasieris. Spēlē arī lomas, ja vien vajag. Priecīgais Kārlis Paegle. Staltā Ilona Sauka. Ķīnas vāzes mēģinājumā aizņemti - Andris Kariks, Linda Ozere. Tā jau ir - aktiera darbs iet roku rokā ar tautas deju. Abi divi prasīt prasās pēc darbības. Pats Jautrā pāra vadītājs Juris Ruņģis Pertā, cīnīdamies pēc doktora grāda, atrada laiku i Pērkonītim dejas priekā, i teātrim četrus gadus. Atbraucis Sidnejā 1970. gadā spēlēja, no Anšlava Eglīša romāna *Homonovus*, Zengales dramatisētā lugā, bohemisko gleznotāju Veipu. Tajā pašā gadā Jautrais pāris atņēma teātrim aktieri.

Tiklīdz Imants Līcis virzas uz klavieru pusi, viss čalīgais dejojāju bars pa pāriem sastājas divās rindās. - Ai, kājiņas, ai, kājiņas, dancot grib, dancot grib ... Jā, Imants Līcis ... - 1973. gadā Kultūras dienu Jautrajā vakarā Sidnejas skatuvē rāmi uznāca septiņi jaunieši un dziedāja latviešu tautas dziesmas. Te dzima vokālais ansamblis Laikmets. Tā izaugšanai par vērā liekam dziesmotu vienību, Imants Līcis vairākus gadus ar sirds degsmi veltīja savu darbu un mūziķa talantu. Laikmets kļuva apskaužami populārs. Un tad ... pavisam pēkšņi iemīļotie dziedoņi apklusā ... Šodien Sidnejas radio raidījumos retu reizi var priecāties

par Laikmeta košo tautas dziesmu dziedāšanu. "Latvieši - dziedātāju tauta", to apliecina šodienas dzīves ritums - nepiedzīvotā daudzumā rodas jauni vokāli ansamļi. Imants Līcis atkal strādā gar jauniešu ansamli, kurš saucās lepnā vārdā - Namejs. Imanta Līča sirds pieder latviešu tautas dziesmai. Gaišs prieka sta-rojums viņa sejā, atsēstoties pie klavierēm, lai palīdzētu gatavot *Mārietas dziesmas* lieluzvedumu.

Saules jostas, Mārietas dziesmas sacerētāja - SKAIDRĪTE DARIUSA - latviešu dvēseles sargātāja, glabātāja.

JURIS RUŅĢIS - 14 gadu vecumā sāka dejojot Skaidrītes vadītā Sprigulītī. Šodien Juris - Saules jostas ansambla saimnieks.

IMANTS LĪCIS - mūziķis, kuram tuva dainu pasaule.

1978. gada 25. novembrī Kanberā *Mārietas dziesmas* pirmizrāde. Uzvedumā piedalīsies 22 Jautrā pāra, 19 Sprigulīša dejojāji. 10 mūziķi un dziedātāji no Sidnejas un Melburnas tērpušies 12. un 13. gadsimta drānās un rotās. Šajā gadā *Mārietas dziesma* skanēs pa Austrālijas pilsētām. 1979. gada maijā un jūnijā jau Amerikā un Kanadā, kamēr 19. jūnijā Baltijas jūras otrā krastā Gotlandē.

SAULES JOSTAS ANSAMBLIS LOTERIJA

\$1

Biletes pasūtīnāmas no J. Ruņģa

21 Margaret St. Roseville N.S.W. 2069

Svešais un savējais

Z. Leitis

Latvju enciklopēdijā teikts, ka *savietis* nozīmē piederīgo, tuvinieku. Risinot domu tālāk, jāsaka, ka *savējais* ir tas, kas mums pieder, kas ir mūsu, kas ir mūsu visplašākā nojēgumā - valoda, dzīves ziņa, šadzīve, māksla, daiļamatniecība utt. *Savējais* ir mums tuvs, saprotams un tāpēc, ka *savējais* ir mūsu pašu, kas pieder tikai mums un nevienam citam, mēs to mīlam, cienam un turam par svētu.

Svešais ir viss cits - tas, kas nav mūsu, kas pieder citiem cilvēkiem, citām tautām, citām zemēm, citām kultūrām utt.

Cik mīļš ir *savējais* iepretīm *svešam*, labi pasaka somu *Kalevalas* 7. runas viens pants:

Labāki ir savā zemē
Ūdeni nest caurā vīzē,
Nekā būtu svešā zemē
Medu ēst no zelta trauka.

Mūsu lielākais latvietības sludinātājs Brastiņu Ernests 1929. gadā par *savējo* un *svešo* ir teicis šādas vārdus:

„Ir divejādas vērtības un bagātības: ir vērtības, kas atmirdz kā sudrabs un zelts, bet ir arī tādas, kam nav dārgmetalla spožuma, bet kuras mēs bieži vērtējam vairāk ka zeltu. Tās ir tikumiskās vērtības. Ko mēs sacītu par tādu, kas būtu negodīgi ieguvis bagātību, kas būtu piesavinājies *svešu* mantu - mantu, kas tam nepieder? Mēs teiktu, ka šis cilvēks ir nelietis, bezgodis. Tā mēs pareizi apzīmētu to, kas nav gribējis atšķirt *savējo* no *svešā*. Tikai neaizmirsīsim, ka šādam spriedumam padotas ne tikai materiālās vērtības - manta un nauda, bet arī garīgās un tikumiskās vērtības. Arī šeit ir lietas, kas pieder *svešiem* un kuras bez atļaujas nevaram piesavināties. Diemžēl, šo piesavināšanos likums nesoda.

„Viena tauta nelīdzinas otrai. Katrai ir kaut kas *savējs*, īpatnējs, viņai vien piederošs. kas to atšķir

no citām tautām. Ja šo īpatnību nav, nav vairs arī tauta.

„Ir laiki, kad tautas apziņa apmulst un sirdsapziņa satumst. Tauta piemirst, ka īpatnības, kas iedabātas viņas dvēselē un nostiprinātās parāžās, ir vērtības, kas pieder pašai tautai vien un nekur citur pasaulē nekad vairs neatkārtosies. To aizmirsdama, tauta kādreiz kāriģi atdarina *svešu* tautu ieradumus un pakļaujas *svešinieku* domām. Te notiek *svešas* mantas aizgūšana un *savējās* pamešana novārtā. Te notiek pašnāvība tautiskā ziņā.

„Vai esam raudzījušies, lai mūsu rokas negrābtu no *svešu* tautu kultūras apcirkņiem? Vai mūsu ierašas, tikumi, ideāli, iedzīve ir *mūsējs*? Vai esam gribējuši vairot *savējo*? Neviens nav spiedis mums to darīt. Nevienam nav spējis *svešais*. Neviens nav liedzis mums *svešo* aizgūt! Lai kādi arī būtu iemesli, kas attaisnotu mūsu pušķošanas ar *svešām* spalvām - *svešām* apģērbu modēm, *svešām* istabu lietām, *svešām* sabiedriskām formām - *sveša* manta nav *mūsējā* un aizgūts paliek aizgūts. Mūsu tautiskais pašlepnums raud. Mēs, kas no *Dievišķā padoma* esam aicināti pievienot cilvēces kultūras apcirkņiem *savējo*, īpatnējo - vairīdamies no jauncelšanas darba - paņemam gatavo, *svešo*.

„Mēs zinām - tehnika pieder visiem, tāpat kā maize vajadzīga visiem. Ja pietrūkst *pašu* zemē, ievēdīsim no ārzemēm. Tehnoloģijai un esmai nav robežas, bet robežas ir ideoloģijai. Ideoloģijas noteic robežas tautām, kas ir svētas un neaizskaramas. Atmetīsim *svešus* mērķus un pārdomāsim kādi varētu būt *mūsējie*. Nedzīvosim kā angļis vai krievs - padomāsim kā latvietim būtu jādzīvo. Daudz mums ko mēzt un tīrīt iekšpusē un ārpusē. Nav svarīgi, vai *mūsējais* ir slikts vai labs - svarīgi, ka tas ir *mūsējais* - ka tas ir mūsu *pašu*.

„*Savējais* lai ir mūsu bagātība un mūsu lepnums!”

Kādiem tad nu mums vajadzētubūt un kas mums būtu jādara, lai piepildītu mūsu īpatno *Dievišķo padomu*?

Šodienas, tā sauktam latvietim, atbildi atrast liekas nebūs viegli, jo mūsu dvēseles burtnieks, savējā un latvietības daudzīnātājs, dzejnieks Ed. Virza, par mūsu iedabu savās vārsnās saka:

„Pār mums bez apstājas stāv divu tautu nievs,
Mums uzglūn ģermāpi un apdraudē mūs krievs!”

Un tālāk:

„Mēs esam pārpilni tik pieklāvīga gaisa,
Ka viņu domas nāk un mūsos ligzdas taisa!”

Nekas mūsu iedabā nav mainījies arī šodien. Bez varas, bez draudiem, bez spaidiem mēs pakļaujamies mūsu mītu zemju dzīves ritumam - ritumam, kuram nav pat īpatnēji savējā, ne tautas dziesmas, ne tautas dejas, par dzīves ziņu nemaz nerunājot!

Liekas, ka mēs savu Dievišķo padomu kaut kur esam pazaudējuši, jo mums visiem pazīstamās četrīndas, par dzīvošanu svešumā, saka pavisam vienkāršus un skaidrus vārdus:

Ko dziedāšu, ko runāšu,
Svešu zemi staigādama?
Dziedāš' pati savu dziesmu,
Runās' savu valodiņu!

Rakstot tālākās rindkopas, vēlreiz gribu citēt dzejnieka Virzas vārdus:

„Lai katrs sadzird to, kas latviski vēl jūt:
Ja gribam pastāvēt, mums vajag brupās būt!”

Un kādas tad ir savējo brupas?

Vairums, varbūt bez vilcināšanās atbildētu - mums jāprot un jārunā latviski. Bet ar valodu vien nepietiek, jo arī svešnieks var iemācīties latviski runāt un tomēr nebūs latvietis vai savējais. Tāpat daudzi cilvēki, kas dzīvoja vai dzīvo Latvijā un runā latviski, būtībā nebija un nav latvieši, jo bez valodas viņiem no latviskā, no savējā, nekā cits nav.

Tagad īsumā pieskārsimies mūsējam, latviskam, savējam. Latviskā dzīves ziņā pašā centrā atrodas visu

lietu cēlonis, būtība, norise un ne-grozāma nolikta kārtība, ko mēs saucam par Dievu.

Mūsu, latviešu - savējo pasaules uztverē nepazīst svešo askētismu, nemieru, cīņu pret Dievu, vai pat Dieva noliegšanu.

Latvietis mīlē pasauli, savu vidi, savu apkārtni. Latvietis visās norisēs saredz kādu noliktu kārtību, kādu likumību, kas nāk no Dieva. Latvietis bez bailēm vai panikas padodas notikumu norisei apzinoties, ka viss, kas nāk no Dieva ir labs un zinošs:

Dieviņš bija, Dievs palika,
Dievam gudrs padomiņš;
Dievs kokiem lapas deva,
Dievs vārpiņas tīrumā.

Ļaudis man ļaunu vēl,
Dievs man ļaunu nevēlēja;
Cik man ļaudis ļaunu vēl,
Tik man Dievs palīdzēja.

Latvietis apzinās, ka neko nevar ātri iegūt vai sagrabt, bet viss iegūstams lēni un mierīgi, noteiktā kārtībā, ko tik dziļi izteic sekojošas rindas:

Dievs man deva, Dievs man deva,
Dievs rokā neiedeva:
Dievs man deva pa soļam,
Pa soliņa galiņam.

Tālāk ielūkojoties latviešu, vai savējo, dzīves ziņā, noskārstam, ka Dieva vārds bieži saistas ar padomu. Latvietis nemocās neziņā vai izmisumā, ko tik bieži piemin svešu tautu dzīves veidi. Latvietis necīnas ar demoniem un kārdinātājiem, jo latviešu, savējo pasaulē, tādi nav, bet latvietis cenšas dzīvot un saprast notikumu norises, lūdzot no Dieva padomu. Padoms ir tas, kas palīdz dzīvot, izprotot lietas un piešķir dzīvošanai jēgu.

Kur, brālīti, tu dabūji
Ābolainu kumeliņu?
Es, māsiņa, pats audzēju
Ar Dieviņa padomiņu!

Padoma varu latvietis nav izjutis kā dotību atsevišķam cilvēkam, bet uztvēris kā savējo pulka kopējo dzīves uztveri.

Kā nākošo, latvieša vai savējā
iedabas īpašību, jāuzskata dziesma.
Latvietis dzied bāliņam vai māsiņai
piedzimstot. Latvietis dzied tautās
ejot. Latvietis dzied savējos
Aizsaulē aizvedot. Latvietis dzied
priekos, bēdās un darbā ejot.

Labāk skaisti padziedam,
Nekā blēpas runājam;
Dziesmas kaunu nedarīja,
Kā dar' blēpu valodīgas.

Pēc atstātā dziesmupūra, jāšau-
bas, vai vēl kāda tauta ir bijusi
tāda dziedātāja, kā savējie. Visu
dzīves ziņu, dzīves uzskatus, tiku-
mus, latvieši ir ietvēruši dziesmu
vārdos.

Lai es gāju kur iedama,
Līdz man dziesmu vācelīte;
Kad man teica dzedru vārdu,
Es ar dziesmu atbildēju.

Laikmetīgam un modernam aizrā-
dījumam, ka nevaram taču šodien dzī-
vot tautas dziesmu pasaulē, gribu
jautāt, kas tautas dziesmas noveco-
jis?

Šodienas propagandas un iespie-
sto papīru un grāmatu jūklī, lasām
zinības, mācības un pamācības, kuru
desmitu vai simtu lappuses atvieto
savējo skaidri un saprotami izteiktās
četrindās. Piemēram, kā
jādzīvo pasaulē:

Visi man labi bija,
Ja es pati laba biju.
Visi mani naidenieki,
Ja es naida cēlējiņa.

Šodienas pasaule pārsātināta
gan ar dažādām dziesmām, gan ar rit-
misku torksni, gan arī ar vienkāršu
bļaušanu bez jēgas un satura. Lat-
vieši, vai savējie, dziedājuši jau
tūkstošiem gadu. Dziedājuši mums
saprotamas dziesmas visu mūžu:

Dziedot dzimu, dziedot augu,
Dziedot mūžu nodzīvoju,
Dziedot nāvi ieraudzīju
Paradīzes dārziņā.

Ne visas tautas, ne visi ir
dziedātāji. Latvieši zin, ka ir
svešie, kas nemāk ne dziedāt, ne
runāt, kā to saka mūsu dziesma:

Svēta, svēta tā meitiņa:
Ne tā dzied, ne runā.
Tā ar savu svētumiņu
Vellam kurpes darināja.
Kad pašuva vellam kurpes,
Brauca ellē grabēdama.

Svešais arī iebruc latvietim
svešajā ellē, jo latvietim elle ne-
pazīstama.

Nobeigumā nevar nepieminēt, ka
nākošā atšķirība starp svešo un sa-
vējo ir darbs un darba uztvere.
Daudziem svešiniekiem darbs ir slogs,
mokas un dzīves apgrūtinājums. Lat-
viešiem, savējiem, darbs nozīmē dzī-
vošanu. Liekas, ka nevarēsīm atrast
otru dzīves ziņu, kur darbs un dzī-
vošana ir sinonimi, kur bez darba
nav dzīves. Ne skaistums, ne bagā-
tība, nedz arī kāda cita īpašība
nevar atsvērt darba tikumu:

Kas no liepas kuplumiņa,
Ka ziediņi neziedēja?
Kas no meitas daiļumiņa,
Kad darbiņa nemācēja?

Vēl no savējo atšķirībām, ie-
pretīm svešam, būtu jāpiemin: dai-
ļums, iznesība, brašums, raženums,
labietība - īpašības, kuru nojēgumu
esam gandrīz pilnīgi pazaudējuši.

Mūsu savējā, moderni izskato-
ties, varam saskatīt trīs pamatele-
mentus mūsu - trīsvienību mūsu
dzīves jēgai: Dievu, tautu, ģimeni.
Bez Dieva nav ne tauta, ne ģimene.
Šis savējo uzskats krasi atšķiras
no daudzu svešo ieskatiem.

Mums nav jācīnās pret svešo,
mums svešam nav jauzspiež savējais.
Respektēsim svešo un dzīvosim lat-
viskā saderībā, bet nepiesavināsi-
mies un nezagsim to, kas nav mūsu.

Nevienu nevar pārtaisīt par to,
kas viņš nav. Latvietis var būt
tikai latvietis, vai - nekas.

Mums nav jābūt lieliem - bet
ievērojamiem gan. Mūsu šodienas
varoņdarbi ir mūsu garīgo robežu
aizstāvēšana un nosargāšana, lai ne-
piepildītos dziesmas vārdi:

Prātiņš man zirgu pirkt,
Prātiņš pemt līgaviņu.
Tā prātiņa vien nebija
Tēva zemi paturēt.

Kopu ziņas

Rota

(no Starpkursi 78)

Sidnejas latviešu jaunatnes kopa Rota 5. augustā noturēja savu gadskārtējo balli. Tā bija astotā reize šogad, kad Rota ir uzstājusies kopš Kultūras dienām Melburnā. Uzvedumu virkne ir bijusi gara un savā dejas ceļā Rota ir apciemojusi pat Volongongu un Kanberu. Tā ir piedalījies vairākās latviešiem svarīgās jubilejās un svētkos. 1978. gadā Rota uzstājās sekojošos sarīkojumos:

5. martā	Bērnu svētkos Straumēnos
11. marta	Daugavas Vanagu Leģiona vakarā
30. aprīlī	Sprigulīša 25 gadu jubilejā Kanberā
13. maijā	Dural Masonic ballē
21. maijā	Jaunatnes dienu tautiskā uzvedumā
24. jūnijā	Sidnejas latviešu biedrības Jāņu ballē
1. jūlijā	Dienvidkrasta sieviešu kopas Jāņu ballē
5. augustā	Rotas ballē.

Tagad Rota gatavojas piedalīties Rokdarbnieču kopas gadskārtējā sarīkojumā ar tautas deju programmu, kurā dejos Meiteņu deju un Skalu deju. Kultūras dienas arī prasa sagatavošanos.

Kaut tautas dejas ir svarīgākā Rotas nodarbība, dejotāji ir arī lūguši vadītāju Ēriku Zvirbuli viņiem mācīt tā sauktās vecmodīgās balles dejas. To mācīšana sāksies ar 15. septembra mēģinājumu, pēc tautas deju mēģinājuma.

Rotas dejotāju padome

Ritenītis

Solījos gan uzdot deju mācīšanu un grupas vadīšanu, bet man ir mīksta sirds un dejotāji un vecāki mani atkal pierunāja vēl kādu laiciņu paciesties. Tā vēl joprojām turpināšu vadīt Ritenīti.

Ritenītis ir dejojis katru mēnesi pēdējos 5 mēnešos - 9. aprīlī Ficrojas dārzā, Melburnas pilsētas valdes rīkotā pēcpusdienā; 21. maijā Jaunatnes dienās; 11. jūnijā Caulfield Grammar skolas pēcpusdienā; 15. jūlijā Ritenīša 25 gadu atceres jubilejā un 13. augustā Melburnas mākslas centrā, latviešu reprezentācijas koncertā. Katrā piedalīšanās ir bijusi ar vismaz 3 dejām.

Ilga Beck

Saules jostas ansamblis

MĀRIETAS DZIESMAS PROGRAMMAS PIEZĪMES

Dainās apdziedātā Māras meita Mārieta iemieso sevī latvju tautas likteni. Kā cilvēciska būtne, kopā ar savu tautu, viņa dzīvo Laimas noliktos zemes ļaužu priekus un bēdas.

Jaunajā Dienā tauta, nespēdama padoties bargajai varai, atstāj savu zemi, un aiziet svešumā. Bet Mārietas dziesma var skanēt tikai Māras zemē, un Mārieta aiziet savas zemes avotā; savai tautai viņa atstāj ticējumu, ka mūžos krātā tautas dzīves ziņa vienreiz pulcēs kopā jaunu audzi, un jaunās balsis, brīvā dziesma, Māras zemē atskanēs.

Uzvedums iedalās 4 daļās: pirmā un otrā daļa risinās 13. gadu simtā, vispirms tautas brīvības, un tad tās pazaudēšanas posmā; trešā un ceturrtā daļa - Mārietas ticētajā rītdienā.

Tautas deju cirkus „družbas” zīmē

(Tautas deju ansamblu koncerti 1977. g. 20., 21., 22. jūlijā Sporta piliī,
Rīgā. No ELJA Informācija 86.)

Latvijā šodien tautas deju uzvedumus mēdz dēvēt par koncertiem. Jau šis, būtībā blakus minams aspekts, norāda, ka starp trimdas un Latvijas tautiešiem attīstījusies dažāda tautas deju būtības izpratne. Trimdinieks tautas dejas vēlas saistīt ar latvietības saglabāšanas jēdzienu un tādēļ visai kūtrs t.s. deju jaunradē. Latvijas tautas deju veidotāji tieši pretēji metušies hazardiskā jaunrades dievināšanā. Rezultāti ne vienmēr liecina par gaumes sajūtu, latviešu tautas deju pamatelementu ievērošanu un horeografisku laimi. Paši dejojāji un deju nākotnes virzības noteicēji šķietami pūlas latviešu tautas deju attīstībā iepludināt internacionālisma elementus, cerībā konkursos tādā veidā izcīnīt vadošās vietas. Mēģinājumi izdevušies tikai retas reizes, pārsteidz arī publikas nostāja, kura sajūsmā par vulgāriem Holivudas rēviju stilu priekšnesumiem, kuri labi iekļautos varietē tipa uzvedumos un nekādā ziņā nevar pretendēt vairs uz tautas deju apzīmējumu. Jānožēlo, ka no rietumnieku deju attīstības plūsmas tiek izrauti tieši vulgārākie paveidi. Nenoliedzama ir arī plaša slavisko deju elementu iestarpināšana latviešu tautas deju jaunradē.

Neapšaubāmi Latvijā šodien darbojas tehniski pirmklasīgi tautas deju ansambļi, kuri nekādā ziņā vairs nav dēvējami par amatieru ansambļiem, to spējas un priekšnosacījumi ir profesionāli. Lai vārdā pieminam tikai tādus tautas deju ansambļus, kā „Dancis”, „Liesma” un „Vektors”. Tie atrodas uz tik augsta tehniska

līmeņa, ka pietiktu ar īslaicīgu treniņu, lai tie spētu dejojot jebkura žanra dejas.

No tautas deju lieluzveduma Dziesmu svētkos vairums kursantu bija sagaidījis ļoti daudz. Atstājot Sporta pili pēc izrādes, sajūta bija sāja un iekšās gruzdēja neapmierinātība. Redzētais nepārlicināja un radīja aizdomas, ka lai gan ansambļiem un organizātoriem doti visi priekšnoteikumi skatītājiem dot vienreizēju priekšnesumu, tikām baroti ar sēnalām un lubprogrammu, kur tikai atsevišķos gadījumos pavīdēja patiesi labs kopains sniegums. Vaina nekādā ziņā nav meklējama pie dejojājiem, bet programmu sastādītājiem, deju horeogrāfiem un sarīkojuma tehniskiem organizētājiem.

Sporta zāles iekārtojums nekādi neliecināja, ka Rīgā notiek Dziesmu svētki un ka tautas deju lieluzvedums iekļaujas Dziesmu svētku programmā. Sauklis „Padomju dzimtenei slava” un no griestiem karājošies republiku karogi vien ir par maz, lai dotu pieņemamu fonu tik nozīmīgam sarīkojumam. Saukli un karogi vēdinās vai uz katra stūra un spēj izvilināt vairs vienīgi smīnu. Dejas platībai atvēlēta puse no vidēja lieluma sporta laukuma.

Kā trimdā, tā Latvijā neveicas ar tehnikas izmantošanu lielsarīkojumos. Skarņrupi bārstot lozungus un atskāpojot pavadījuma mūziku ņerkst un ņerkst pēc kāda augstāka lēmēja iegribas. Tādā kārtā nav iespējami celt snieguma kvalitāti, jau ar pirmām ievadu un lozungu zalvēm sarīkojuma akustiskais iespaids sagrauts.

"Koncertu" atklājot balaganisms uzplaukst visā savā košumā. Nevīlus atmiņā uzplaiksnī bērniņā redzētās dokumentārfilmas par „hitleriādēm” reiha laikos, par masveida organizētiem slavināšanas priekšnešumiem „Tētiņam” un Ķīnas vadoniem. Šoreiz gods atvēlēts biedram Iljičam Ļeņinam. „Slavēts lai Ļeņina vārds!” - dejotāji savicina rokas, plivina plaukstas un zemu klanas. „Slava mūsu Padomju Dzimtenei!” - solis uz priekšu, divreizējs apgrieziena, abas rokas izstieptas virs galvas. Tiekam iepazīstināti ar viesu kolektīviem, kuri, saprotams, visi kā viens, pārstāv „nepārspējamus” krievu ansambļus. „Družbas” saukļa īstenošanā vietas nav, piem., tautas deju kolektīviem no Igaunijas un Lietuvas. Novērojams veikls rīkotāju izdomājums uzsoļojot krievu ansambļiem. Laikam bijušas bailes, ka skatītāji tos neuzņems pārāk jūsmīgi. Pavērojot skatītājus, aizdomas tiešām arī apstiprinās. „Družbas” slava jāglābj latviešu deju kolektīviem, kuriem uzdots jūsmīgi aplaudēt, kad arēnā iesoļo krievi.

Kā pirmā deju programmā uzņemta U. Žagara horeogrāfija: „Šodien svētki, dejosim!” Horeogrāfija izdevusies - bagātīga gājienu kombinācijām un etnogrāfiskie latviešu tautas deju pamatnoteikumi nav saķēmoti. Sekojosa deja - „Es biju māmiņai” - horeogrāfam H. Sūnam nav bijusi tik laimīga pieeja. Dejotāju mīmika un izdarības pārkarikētas, atstāj sajukušu iespaidu: dejotājiem līkas muguras, nedabīgi izplestas rokas. Vai tiešām domāts latgaļu puisus un meitas raksturot kā kropļīgus muļķiņus?

Skaista un izdevusies ir I. Magones horeogrāfētā „Ar dancīti piecēlos”. Kā vēlāk nācās dzirdēt, tad daudzu skatītāju izpratnē viena no programmas skaistākām dejām! Nevarētu būt ne mazāko iebildumu, ja horeogrāfijas jautājumus risina tik veiksmīgi. Vērtīgs piensums latviešu tautas deju pūram!

Seko 6 brālīgo republiku dejas, kuras deju gan viesu kolektīvi gan pašu latviešu ansambļi. Īstais brīdis pārdomām par programmu kā tādu. No programmā uzņemtām 30 dejām - 14 svešautiešu, kā krievu, baltkrievu, moldāviešu, poļu, spāņu, vācu u.c. Atlikušām 16 dejām lielāks vai mazāks sakars ar latviešiem. Vai nu tās horeogrāfētas pamatā ņemot latviešu mūziku, vai horeogrāfs bijis latvietis. Tikai divas dejas ņemtas no etnogrāfiskā mantojuma pūra. Jājautā, vai šis sarīkojums bija latviešu tautas deju demonstrējums? Žēl, ka negadījās tuvumā kāds ārzemnieks no rietumiem. Tāds droši būtu varējis izteikt dažus labus mūsu nacionālai pašapziņai graužošus vērtējumus.

10 no minētām 16 dejām pieskaitāmas t.s. horeogrāfētām tautas dejām. Kā augstvērtīgs piensums latviešu tautas dejām novērtējamās dejas: „Ar dancīti piecēlos”, „Sara-bumbals”, „Es par bēdu nebēdāju”, „Nebrauc tik dikti”, „Sader liepa ar ozolu”, „Raibie cimdi” un „Skani, mana tēvu zeme”. Sirsnīgs paldies deju ansambļiem un horeogrāfiem par šīm dejām. Tās uzskatāmi apliecināja, ka iespējami veidot jaunrades dejas ar latviskiem elementiem - augstvērtīgā sniegumā un pirmklasīgā horeogrāfijā!

Atlikušās 6 dejas grūti ieklasificējamas. Nekādā ziņā tās nav saucamas par tautas dejām. Rietumos šo paveidu redzam televīzijas uzvedumu bagātināšanā t.s. „background” dejās. Tādas sastopam naktsklubu programmās un varietē uzvedumos. Raksturīgs piemērs ir R. Dzeņa horeogrāfētā „Ziemeļu serenāde”. Meitenes tērptas baltās, pusgarās iesvētības kleitās, kājās sudraba krāsas zandales. Zēni iepazīdzīti lilā krāsas bikšu tērpos. Apgaismojums iespējami tumšs. Skatītājam atliek nojaust kustības, sajust romantiku un sadzirdēt lipīgu mūziku.

H. Sūnas horeogrāfētā deja „Kurzeme”, pēc R. Paula mūzikas, būvēta uz līdzīgiem deju elementiem. Atšķirība tā, ka dejotāji ietērpti stilizētos latviešu tautas tērpos un izdevies mazliet mazināt pliekanību. Arī šī deja nav ierindojama tautas deju žanrā - varbūt kādā šlāgeru revijas programmā.

Lai cik tas dīvaini arī būtu, vairums no publikas šo deju paveidu gandrīz vai dievina. Tas tiem dodot tādu kā rietumniecisku vēsmu? Kur rodama atbilde un izskaidrojums šādai dīvanai pieejai? Varbūt, ka šis revijas deju veids Padomijā vēl maz izplatīts, sajūsma iegūta redzot rietumu filmas? Skatoties Rīgas TV raidījumus ar pop piegaršu un sentimentāliem šlāgeriem, nācās konstatēt, ka interpretu sniegums netiek „dekorēts” ar skaistu meiteņu deju kustībām. Varbūt šis trūkums, kā televīzijā, filmās un izrādēs, radījis izteiktu badu pēc šī paveida balagaņiem? Runājot ar pašiem dejotājiem, pārsteidza, ka viņi kvēlā sajūsmā tieši par šīm revijas dejām un uztver tās kā kaut ko ļoti modernu. Grūti iestāstīt, ka rietumos par šīm dejām neviens ne jūsmo, ne vispār tās sevišķi ievēro - par kaut kādu modes kliedzienu nemaz nerunājot.

Krasākais izlēciens bija I. Magones horeogrāfētā „Pūtēju orķestris”. Salīdzinājums meklējams karnevālu vai gadatirgu gājienos, kur smaidošas meitenes, ietērptas īsos bruncišos, jaciņās un cepurītēs, kailos stilbus vicinādamas, tēlo ko līdzīgu pūtēju orķestrim. Mūsu gadījumā daiļavas pat bija atbrīvotas no ragā pūšanas un bungu rībināšanas, to darbu veica skaņieraksts ar kādas krievietes iedziedājumu pūtēju orķestra pavadījumā.

Skatītājiem bija izdevība iepazīties arī ar bērnu tautas deju ansambli „Dzintariņš”. Tie veica tik sarežģītu programmu, ka droši pat pieaugušiem dejotājiem būtu ko norauties, atceroties gājienu. Mazie dejotāji iedresēti, kā prūšu junkuripi - tēlojums un izmaņa iespaidīga. Kāds gan tam visam sakars ar tautas dejām, to grūti uzminēt.

Starpbrīdī nācās piedzīvot patīkamu un Padomijā vienreizēju parādību. Sporta pils milzīgās bufešu un ēdnīcas telpas stendi darbojās nevainojami un efektīvi! Dabūnama pat kafija, un pie tējas tiek piedāvāta citrona šķēle! Saldējums un daudz citu vienu viet reti kur redzēti labumi. Turklāt apkalpošana laipna un veikla. Kāpēc to vispār pieminēt, runājot par kultūras vērtībām? Tā Padomijā ir tik pārsteidzoši reta parādība, ka liek tev bijībā apstāties un izbrīnā pavērt muti.

Pārsteidzoši bija sporta zālē redzēt lielu skaitu tukšas vietas. Zinot ar kādām grūtībām vienkāršam mirstīgam padomju pilsonim nācās samedīt sev biļeti šim „koncertam”, tas radīja pamatotu ziņkārību. Atbilde bija graužoši vienkārša! Vainīga tik slavenā padomju vienlīdzība. Visos Dziesmu svētku lielsarīkojumos zināms vietu skaits rezervējams „jaunās šķiras” pārstāvjiem un ja tiem nelabpatikās „koncertus” apmeklēt, tad vietas paliek neaizpildītas. Tautai tas gods pie kases stāvēt rindās un mēģināt biļetes iegūt ar daudzkārtēju piemaksu melnā tirgū. Biļešu pieprasījums uz tautas deju lieluzvedumu šogad bija tik milzīgs, ka nācās rīkot papildus koncertu. Arī tas tika tūdaļ izpirkts un biļešu pieprasījums daudz ko nemazinājās.

Nobeigumā īss kopvērtējums. Tautas deju lieluzvedums nebija izdevies kā latviešu tautas deju demonstrējums. Vainojami programmas sastādītāji, kuri vadījušies diez' pēc kādām ļepiniski-marksistiski-internacionālistiski-zinātniski pārbaudītām metodēm! Ansambļu tehniskā varēšana un sniegums ir iespaidīgs.

SVĒTS NOSLĒPUMS

Anita Dzirne

Vecāmāte maizi cepa
Dziedādama maizi cepa
Platās rokas mīklu vēla
Platā roka krustu meta.
Vecāmāte klusēdama,
uzmanīgi grīdu skāra.
Es kā rūķis brīnījos,
aiz durvīm lūkojos.
Izvēlusi kukulišus,
mīļi viņa noglaudīja
un kā bērņus
noskūpstīja.

Kam tautas mantojums? Kādēļ?

Aija Veldre-Beldava.

(IV. VLJK nolasītā referāta saīsinājums.)

Skeptiķis saka, neesam zemnieki, kas staigā vīzēs, un kunģu cūkas arī vairs nav jāgana. Kāda daļa man ar cita laika, pirmsrūpniecības atliekām? Kāda vella pēc mums arvienu jāmacās, ka 200 gadi atpakaļ mūsu senči ēda pelavmaizi un bāri dziedāja bez saulītes vakarā? Kā tas palīdzēs mums dzīvot nākotnē?

Dabīgos parastos apstākļos tautas mantojumu cilvēki pieņem un nodod tālāk neapzinīgi. Tauta ir. Tā ir sabiedrība - cilts, novads, valsts vai etniska vienība, kas izveidojusies laikā un telpā, apskatāma kā organiska un superorganiska sistēma. Kad tauta ir, ir arī tās folklorā, kas dažkārt apzīmēta kā tautas mantojums un ko Arveds Švābe paplašināja par „tautas dzīves ziņu”¹. Parasti tikai kad tautas eksistence ir apdraudēta, cieš smagas pārmaiņas, kad trindinieki nedzīvo uz savas zemes, vai kad tautai atņem pašnoteikšanu par savu dzīvi, kā tas noticis Latvijā, tad izceļas jautājumi, pašmeklēšana un apzinīgi priekšstati par tautas identitāti un nozīmi. Neapzināta automatiska latvietība kļūst par zinātu pašveidojošu latvietību. Cilvēks apzināti izvēlas kas no tautas mantojuma viņam derīgs, kas nē. Tautas dzīves ziņas veidošanā atveras jaunas iespējas.

Pēc šī apskata tautas mantojumam, bez ārējās un visai seklās parādības, ir arī sava visdziļākā nozīme. Cilvēks izsaka savu attiecību ar savu apkārtni, ar citiem cilvēkiem, ar dzīvi simbolos vai apzīmējumos. Šie simboli un visa kultūra ir kā filtrs vai siets, kas iztulko dabas bezgalīgo plūsmu. Folklorā ir vēsturiski, psiholoģiski un organiski saistīta ar abām pamatsimbolu sistēmām, valodu un mītu. Visa folklorā ir ekspresīva, tas ir, izsaka jūtas un

vērtības apziņu, taču mītā sabiezējas afektīvais moments², kas aizkustina un pārmaina dzīvi un uzskatus, kas izraisa radošu garu, sniedz māksliniecisku atklāsmi.

Mīts un tās atvase folklorā ir vēsturiski un psiholoģiski primitīvi un atrodami jebkādas kultūras kodolā. Tiem ir sava likumība, kas nav deduktīva, un nodarbojas ar pamatvērtībām, ar lieliem gadījumiem, kas notiek maza cilvēka dzīvē. Cilvēks dzimst, apvienojas ar pretējo dzimumu, dzemdē un mirst. Tie apzīmēti ar godiem. Viņš vēro dabas lielās pārmaiņas un svin saulgriežus. Tautas dzīves ziņa nodarbojas ar ikdienas cilvēka piedzīvojumiem, pārdzīvojumiem un izskaidrojumiem.

Charles Lindbergh savā laikā izplēta cilvēku robežas. Viņš raksta:

„Modernās civilizācijas tempam ir centrifisks spēks, kas rauj ārpus dzīves kodola uz ārējām robežām, kas mūžīgi izplēšas. Cilvēkam vajaga bieži atgriezties uz kodolu un indivīda pamatvērtībām un uz dabīgu apkārtni pie vienkāršuma un sevis apzināšanas. Sen atpakaļ es iekārtoju savu dzīvi lai varētu kustēties starp ārējo robežu un kodolu turp un atpakaļ.”³

Jau bieži norādīts, ka latvieši mantojuši dziļu gara krājumu, kas norāda uz cilvēka tuvo un labvēlīgo attiecību ar dabu. Dainas cilvēks papildina dabu⁴. Viņa darbs rotā dabu. Cilvēka loma ir padarīt dabu daiļāku, raženāku un pilnīgāku. Latvietis gan priecājas par papuvīti neplauto ziedaino plavu un viņš tīši griež arklu apkārt tīruma ozolam to saudzēdams. Savu sētu viņš pielāgo apkārtni.

Bez šaubām visai folklorai nav liela mākslas vērtība vai dziļa filozofija un tā nav vienmēr cēla. Varbūt vēl vairāk latviešu folklorā izcēlusies ar savu asprātību un humoru. Šeit parādās arī otra puse no traģēdijas, brīdis, kad cilvēks atzīst absurdo rotālojošo likteni, dzīvīti, kas daudz solījusi un maz devusi. Daudz latviešu folklorā ir zobgalīgā, apdziedošā, rotālojošā, izsakot skaidru dzīves prieku. Raksturīgs latviešu folklorā tās dzīves apliecināšana, kaut grūtu laiku cietēju sacerēta. Folklorā var arī būt rupja, bezkaunīga, izaicinoša, bezgaumīga, jo tā atspoģuļo īstu dzīvi, ne tikai skaisto vai iecerēto.

Apzīmējumi, atziņas, vērojumi glabājas visā kultūrā - tās valodā, etnogrāfijā, ekonomiskā un politiskā iekārtā, aforizmos, arhitektūrā, un tamlīdzīgi. Šie simboli glabājas lielā mērā neapzināti, pusaizmirsti un neizveidoti kā sēklas, kuras gaida laikmetīgu apaugļošanu, lai pēc vajadzības labvēlīgos apstākļos izdīgtu un sazarotos pat par milzīgiem kokiem. Atsevišķi simboli nav mūžīgi, jo uz ilgāku laiku uzglabājas laikmetīgi izmantojamais, vai tas, kas tiek arvienu radīts no jauna, kā sappi, kas kopēji visai cilvēcei.

Technoloģija un savs laikmeta gars, *Zeitgeist*, stāv ciešā sakarībā. Ārkārtīgi straujas pārmaiņas un pavairošanas līdzekļi krasi atšķir tradicionālās mutvārdu sabiedrības no industriālizētām un pēc-industriālizētām sabiedrībām. Pamats jautājumam, cik daudz senā dzīves ziņas izmantojama šīnī laikmetā. Ironiskā kārtā dažādi pētnieki, piemēram, C. P. Snow⁵ un „nākotnieks” Alvin Toffler⁶ norāda uz rūpniecības sabiedrības viengabalainības arvien straujāku sadrumstalošanos. Sadalīšanās dažādās interesēs, viedokļos un pat „valodās” līdzinas vairāk ciemu un cilšu senajam stāvoklim nekā rūpniecības kultūras monolitam. Ārkārtīgas informācijas savairošanās dēļ, agrākās masu kultūras sašķelas neskaitāmi daudzās sabiedrībās, katrā ar savu žargonu. Šīnī speciālizētā,

fragmentētā un nepilnīgā „jukumā” etniskā identitāte un kādas tautas dzīves ziņa var dot veselū, organisku, vispusīgu - ietverot pretešķības - vēsturiski izveidojušu pieturas punktu daudz dažādu nākotņu veidošanā. Turklāt pašas dinamikas likumības, ja pareizi uztvertas, nemainās. Līdzīgi grieķu filozofa Heraklita pamatdomai, dzīves ziņas dinamika izsaka maiņas, kas notiek sabiedrībā: īstenība ir pārmaiņa.

Arī mūsu laikos jaunradītāji izmanto tautā pastāvošo simbolu krājumu, pārveidojot, savienojot atsevišķās permutācijas, vai noraidot un iznīcinot daudzus simbolus. Thomas Kuhn⁷ norādījis, ka jaunrade un revolūcija iederas, sakņojas un veidojas sakarībā ar evolūcijas likumību. Daugava uzbango vētras, kas atstāj lielas pārmaiņas, taču vētras norimst atpakaļ Daugavā, kura turpina savu pūšanu. Ģenijs nerada no tīra gaisa. Pēc Kuhna paradigma teorijas jaunradītājs visātrāk aptver *Zeitgeist* sabiezējušās formas, kuras uzturējusi, radot no jauna, daudzi citi. Radot lielas pārmaiņas, ģenijs šīs formas tālāk pārveido, tā pat „pagriežot vēstures ratu” uz dažādām iespējamām nākotnēm un izslēdzot citas.

Vispārēji varētu teikt folkloras dinamika ir neapzinīga tautas dzīves ziņas evolūcija, kas pastāv kopā ar tautu un tās indivīdiem. Šī dzīves ziņa ir ilggadīgs dzīves pieredzes krājums, aptverot visādus saimnieciskus un sabiedriskus jēdzienus, novērojumus par cilvēka pielāgošanos viņa ekoloģijai un sabiedrībai. Tā ir īsta tautas, bieži neapzināta balss, kas nav ierobežota tikai ar vienu paaudzi. (Tikai nav nekas mistisks par šo „tautas balsi”, jo viņu var analizēt no atsevišķa cilvēka izrādes, *performance*, viedokļa.) Senais cilvēks to izjuta visai stipri, ka viņsaules sanči veidoja vienu kopīgu saimi ar saviem pēcnācējiem un ar nākamām iecerētām dvēselēm. Arī šodienas dažādie „krīvi” norāda, ka pagātne, tagadne un nākotne ir tikai domu konstrukcijas. Piemēram, T. S. Eliot (*„Burnt Norton”*, *FOUR*

Quartets): „Laiks tagadnē un laiks pāgatnē/ Varbūt abi laika nākotnē/ Un laiks nākotnē ietverts pagātnes laikā.”⁸ Pagātne veido nākotni. Līdzīgi nākotne veido tagadni. Tas ir, nākotnes vizija, iecerējumi un sapni ietekmē tagadnes rīcību.

Folkloru izveido atsevišķi cilvēki, kas pielāgojas saviem apstākļiem saskaņā ar savām atsevišķām un tautas kopējām vērtībām un tradīcijām. Tautas kūtrumam pieņemt pārāk savādo vai svešo ir sava funkcija. Jaunais un svešais vajadzīgs kā lietus, jo tautas dzīves ziņa vai nu aug vai satrūd. Par daudz svešais vai jaunais var izskalot tās pamatus un iznīcināt tās īpatnējo kultūru. Jaunais un svešais vajadzīgi tik daudz, cik tauta var sagremot un pārveidot savām vispārējām vajadzībām. Latviešiem gan draud abas galējības. Viena daļa sastingusi briesmu šokā no kara un laika pārlielām pārmaiņām izolejusi sevi. Otra daļa draud iekust apkārtējā svešā pārāk stiprā kultūrā, trimdā vai no krievu plūdiem Latvijā. Vajadzīgi vairāk „burtnieki”, kas saprot tautu un tās vēsturiskās tradīcijas, bet var izmantot tās laikmetīgi. Kad tautai izzūd atšķirības no citām, tai vispār nav iemesla neatkarīgi pastāvēt. Nesen bija modē drēbes „ethnic”, kas sastāvēja no zemnieku krekliem un brunčiem, visi samesti kopā neatzīstot dziļākas novadu vai tautu atšķirības. Bija jau skaisti, bet bez dziļuma. Kad dažādība izzūd, ātri apnik; tā kļūst pavisā modes lieta. Īslaicīga mode stāv pretīm kautkam, kas izveidojies kā dzintars laika tecējumā. Tādēļ sena bijība pret veco simtgadējo ozolu, pret Amerikas sarkankoka milzu priedes. No otras puses straujas pārmaiņas, briesmu gadījumi - un mūsdienas pilsētu kultūras pieprasa no tautas lielas pielāgošanās spējas. Kad tautai ir liela vajadzība, tā maiņas var pieņemt pārsteidzoši ātri.

Mūsu steidzīgos, trauksmainos, dažkārt chaotiskos laikos derīgi atcerēties vēl citu tautas dzīves ziņas lomu, proti, līdzsvarot modernā speciālista un pārāk spēcīga „lielā vīra” lomu.

Bez tam, nevienai paaudzei nav visas atbildes. Dzīve ir īsa. Katrai paaudzei ir citi jautājumi ko atrisināt. Tautas dzīves ziņa uzņem no visādiem tautas slāņiem un šķirām, un neatspoguļo tikai vienu paaudzi vai individu.

Kā vētra, varmācīgas un nesaudzīgas ātras pārmaiņas samazina simbolu dažādības krājumu. Dažādība ir vajadzīga cilvēcei. Simbolu krājums, kas izveidojies daudzās senču paaudzēs un daudzos atšķirīgos novados, ir dažādības avots, no kura var smelt, lai radītu neskaitāmas iespējamās nākotnes. Kad ar iedomātu progresu šos avotus „iztīra”, iznīcina, cilvēces iespējas radīt jauno samazinājas. Kad izcep lielas utopijas, savai vietai jābūt dzīvam taustāmam cilvēkam ar saviem priekšstatiem, pieredzēm un sapņiem. Pretstatā tiem, kas tradīcijās saskata tikai atliekas no vairs nederīgiem un pat morāliiski nepieņemamiem priekšstatiem, jāsaka, ka tautas un tautu dzīves ziņas veidojas tālāk uz universālām vērtībām, kas iekļautu visu cilvēci. Taču tas notiek konkrēti mazās vienībās, cilvēku sabiedrībās nevis netaustāmas „cilvēces” abstrakcijās, kura vārdā var darīt un domāt gandrīz visu bez līdzsvarotu spēku ierobežojumiem.

Krievs ir piekēries pie latviešu pašas dzīvās saknes un grauž to. Iznīcinot viensētas kultūru nedabīgi un priekšlaicīgi, tas iznīcina dzīvo cilvēku un dzīvo tautas ziņu. Tas neļauj latvietim dabīgi veidoties par vienu no cilvēces cilvēkiem, bet mēģina viņu iekausēt šaurā, īsredzīgā, nedabīgā un nestabilā sistēmā. Viņš kavē latvieša paša attīstīšanos uzgrūžot tam savu mātušķu Krieviju un tēvočus Staļinu un Ļeņinu. Klausu laikos, kaut dzīve bieži bija neciešama, pati sakne tika atstāta, viensētu kultūra. Šodien latvietim varbūt augsts dzīves standarts pēc Padomju standartiem, taču ko līdz maize, ja nokauj pašu un savu iespēju atrast dzīvei jēgu? Latvijas latvietim atliek vai nu alkohols, vai tas stiprums, kas ir netaisnīgi apspiestam. Ja viņš uzturēs dzīvo

spēku un savu tautas identitāti, viņš pārdzīvos. Dieva dzirnas maļ lēni, bet smalki. Tādēļ tautā sakāmvārdi: „Stipri vēji ilgi nepūš” un „Traks suns ilgi nestaigā”. Trimdas un svešatnes latvietim ir liela loma šajā izturībā. Trimdinieki, un citi kultūras ziņā uz robežas esošie cilvēki, arvienu tautai devuši visvairāk jaunradītājus. Lielo maiņu radīšana prasa zināmu apzinību, attāluma sajūtu. Pašā tautā maiņas ir lēnas, it sevišķi starp varā esošiem, kas baidās zaudēt savas priekšrocības no maiņām.

Katrai paaudzei pašai jāatrod un jāizveido no jauna mūžīgās vērtības un viņai pašai jāmēģina īstenot savus sapņus. Tautas atmodas laikmets bija garīgi revolucionārs laiks un tas sagatavoja Latvijas tapšanu. Bez kopējiem mērķiem, sapņiem vai piederības sajūtas ilgstoša ekonomiska, politiska vai militāra iekārta nav vairāk iedomājama kā tauta gluži bez ekonomiska pamata. Dzeja izsaka nozīmi, kuras dēļ vērts uzdrošināt savu galvu. Tautas atmodas paaudze negribēja norīt kautko vācu baroni vai krievu ķeizara galms bija izcepis savām vajadzībām. Tā nestaigāja pa citu sapņiem un nekavējās atmiņās bet tā mēģināja īstenot paša sapņus. Nākotne veidoja tagadni. Tika pāspētas neiedomājamas, neiespējamas lietas - izcīnīta pašu neatkarīga valsts.

Kā nelaime katra paaudze sevi uzskatījusi par latviskuma pilnīgāko iemiesojumu un mēģinājusi to uzspiest nākamām paaudzēm. Taču latviskums ir topošs un mainās ar augšanu un mainīgiem apstākļiem. Katrai paaudzei jābūt pašai savai tautas atmodas paaudzei. Nākotne būs tiem, kas prot cienīt pagātni, bet pastāvēs tas, kas pārmainīsies. Zels tā tauta, kas atradīs pareizo līdzsvaru.

Dažs labs jauniešis noraida tautu un tautas mantojumu, jo nav „otro reizi piedzimis” - *born again* - latvietis. Viņš iedomājas latvietība ir tikai tas, ko viņam ar karoti pasniedza kā bērnam. Taču noveco un pat paliek maladaptīva daļa tautas mantojuma. Sevišķi tas tā svešumā, kur apkārtne un apstākļi stipri atšķi-

rīgi. Otrreiz dzimušam latvietim jārada sevi kā latvieti un no tautas mantojuma krājuma jārada sava paša latviskā dzīves ziņa. Līdzīgi tas ir ar jebkādu paaudzi. Kas ir latviešu mūžīgās dziesmas laikmetīgais variants, vai pareizāk, varianti?

Svešumā latvietība ir izvēlēta. Tā ir apzinīga un radoša latvietība, jo nav iespējams būt tādām kā senču zemē. Ja latvietība ir kautkas vairāk nekā saknes, tad tā prasa zināmu pārdzīvojumu, atklāsmi un radošu momentu. Tautas mantojums otrreiz piedzimušam latvietim kļūst par līdzekli kā izteikt sevi, kā īstenot savas cerības.

Cilvēks nav sala. Viena pagale nedeg. Cilvēks meklē ar kuriem var saprasties, dalīties, uzticēties, izteikties un veidot kopīgu gaismas pili. Tieši mazā vienībā cilvēks var sevi izteikt vispilnīgāk. Lielā vienībā maza balss pazūd, trūkst tiešie „Es - tu” sakari, tos atvieto birokrātija un bezsejainās iestādes. Mazai tautai jāatrisina tas pats, kas lielai, tikai vairāk tiek prasīts no katra un katra cilvēka iespējas atstāt savu iespaidu un izcelties var būt lielākas. Pilnību sasniedz līdzsvarojot individa neatkarību ar atbildību pret sabiedrību. Dabīgi, šeit nav runa par kautkādu vecmodīgu autoritāru nelokānu un iesaldētu vien-paaudžu kliķi. Mainīgos un modernos apstākļos tauta var pastāvēt uz ilgāku laiku tikai ja tā dod iespējas individiem attīstīt sevī tradīcijas izmantojot lokanā veidā.

Tā tad no vienas puses folklorā apmierina cilvēka vajadzības pēc piederības, vienības, secības un saknēm. Tādēļ filma *Roots*. No otras puses tā apmierina cilvēka tieksmi pēc neatkarības, patstāvības, sevis izcelšanas un izsaka tieksmi atdalīties, sazaroties un veidot jaunu. No vienas puses tā ir kopīgs tautas mantojums un simbolu krājums. No otras puses, dažādības radītājs, avots. Tā var gan izteikt praktiskas gudrības vai kalpot tīrai izpriecī. Tā var izteikt „tautas dvēseli”, bet tā var arī veidot alternatīvas kultūras un izteikt nelikumīgo, neatļauto vai nepieņemamo.

TRIMDAS

Starp radošiem cilvēkiem, un svešumā latvietim īpaši, tautas mantojums izmantojams kā sevi izteikt, kā pašam radīt savunākotni un atstāt iespaidu pasaulē, to darot starp izvēlētiem draugiem. Tautas mantojums var arī dot atmiņas, mieru un patversmi, ja ārpusē ir par daudz briesmīgas un chaotiskas klaigas, vērtību jukums vai pat vērtību trūkums.

Var likties, ka trimdas latvietībai jābūt īss mūžs. Taču zinātniskie pētījumi par paredzēto asimilāciju nav absolūti lēmumi, tikai līdzšinējie vairākuma pieredzē. Ekistence, aiz zināmas kritiskas masas, nepamatojas tik daudz uz citiem un ārējiem iespaidiem kā uz pašas dzīvot gribas. Kur griba, tur ceļš. Ja ne šobrīd, šeit, tad nākambrīd, tur.

Latviešu pašredzētais posts, tas, ka viņi izkaisīti pa visupasauli, varētu arī būt vienreizēja Dieva dāvana sevi izveidot par labāku, laikmetīgu tautu. Līdzīgi žīdiem, latvieši kļuvuši par globālu tautu, kas varētu izmantot visas pasaules izejvielas, informācijas tehnoloģiju un pieredzi. Kopēja valoda un mērķi varētu būt kopējs izejpunkts. Tautas mantojums dod kopības sajūtu, pamatu un pieturas punktu.

Mazām cilvēku vienībām dažreiz ir neticami lieli panākumi. Uzstādot sazināšanos tīklu un izmantojot topošo tehnoloģiju, saprotot dzīves ziņas dinamiku latvietis varētu būt ceļa rādītājs, nevis „mūžīgais kalps", kuru visi izmanto.

Pārdzīvojumi kādi ir Dziesmu svētkos, ciemojumā uz Latviju vai 2x2 nometnē ir īsti, dziļi un patiesi. Tautas mantojums ir tikai vēsturiskais aspekts no topošās dzīves ziņas, kas pastāv, ja ir tauta. Iesākumā tā veido cilvēku, bet tālāk to veido cilvēks.

VĒRES

1. Švābe, Arveds, „Tautas dziesmu likteņi", *Latviešu tautas dziesmas I*; Copenhagen: Imanta, 1952, V. lpp
2. Skat. vēres rakstā: Beldava, Aija Veldre-, „Dzīvā Folklorā", *Latviešu lietišķā māksla 11 (1977)*, red. S. un L. Beklešovs, Melbourne, Australia, 31. lpp
3. Lindbergh, Charles, *Autobiography of Values*, Harcourt & Brace Jovanovich, 1978
4. Skat.: Beldava, Aija Veldre-, „Latviešu tradicionālās kultūras pētīšana pašreizējos apstākļos", *Akadēmiskā dzīve 15 (1973)*, red. M. Rozentāle, 43. - 45. lpp
5. Snow, C. P., *The Two Cultures*, Cambridge Press, 1959
6. Piem., Toffler, Alvin, „Mass Media As We Know It May Be Dying", United Press International izdevumā *The Republic* (Colombus, Ind., April 21, 1978)
7. Kuhn, Thomas, *The Structure of Scientific Revolutions*, Univ. of Chicago Press, 1962
8. Eliot, T. S., „Burnt Norton", *Four Quartets*, 1943

CILVĒKS RUNĀ AR ZIRGU

Cauri sniegu vai miegu, bet atnāciet,
mums tik daudz ir ko pastāstīt jums.
Brauciet šurpu, garām vai projām,
tikai runājiet, mīlie, ar mums!

Ko zvedz zirgi tur tālajās pļavās,
tas lai paliek viens liels noslēpums.
Zvedziet, cik tikai gribat, tais pļavās,
tikai runājiet, mīlie, ar mums!

Ziediet visi kā puķes zem saules,
kur pēc dzīvības dzīvība skumst!
Lai tā pasaule auļo zem saules,
bet jūs runājiet, mīlie, ar mums!

Kā bez spārniem zirgi var aizlidot
tā, kā bezdelīg bērni vai dūms?
Ne to teikumā pateikt, ne zvedzienā.
Nu, tad klusējiet, mīlie, ar mums!

No vienas apvāršņa driskas,
no liktenvēja stērbeles
noplēsta karoga drēbe,
mūžsenā bēdā mazgāta,
mūžjaunā balīnata.

Likteni, nepārcenties -
nu jau būs gana stipra;
ļauj, lai izraksta karogu
māsiņas rakstītājas.

Viņas nerakstīs bēdu -
tik liela audekla nav;
viņas nerakstīs rūpi -
Debess ir pierakstīta
pelēkiem rūpestiem.

Vienu vienīgu vārdu,
Vienu priekpilnu - Līgo! -
Viņas ierakstīs karogā.
Karogā, karogā ...
Bet varbūt -
Vairogā!

Rīga, lielā kumode,
čukst pie sevis nomodā:
„Šūplāde ir vaļā.
Pidriķīši, dancojiet!
Kad mēs vairs negribēsim,
šausim lādi ciet!
Gribat, lai jums labi strādā? -
ļaujiet bišķi diet!
Nu, bet, ja kāds lec par augstu,
Šļup! - un lāde ciet!

Vidzeme ir ceļmallapa,
Rīga - tas ir zieds.
Lai tik dzied! Ja aizdziedāsies -
šausim lādi ciet!”

Māris Čaklais

TRIMDAS PSĪCHOLOĢIJA

Dr V. Vīke-Freiberga

(Turpinājums no PDC 42.)

Blakus iekšējās pašapziņas un drošības satricinājumam, par ko tikko runājām, trimdas situācija izraisa vēl divas fundamentālas, primāras emocijas, un tās ir bēdas un dusmas vai naidis.

Bēdas ir neizbēgama reakcija, nemot vērā visu to, trimdinieks ir zaudējis. Un šīm bēdām ir sēru raksturs, jo *partir, c'est mourir un peu* - aiziet, tas ir mazliet nomirt. Būtībā ne tikvien aizgājējs ir palicējiem miris, palicēji visi ir aizgājējam miruši. Un tamdēļ viss trimdas sākuma posms norit sēru zīmē. Cik asas, cik skaudras, cik nežēlīgi griezīgas var būt šīs sāpes, to zinās katrs, kas kaut kā mazs bērns šo posmu pats būs pārdzīvojis.

Taču sēras, tieši savas intensitātes dēļ, nav un nevar būt paliekošs psiholoģisks stāvoklis. Lai cik lielas būtu zaudējuma sāpes, ar laiku tās sāk aprimt, sāk zaudēt savu asumu, līdz pamazām, dzīvei turpinoties, zaudējuma pārdzīvojums tiek lēnām aizbīdīts ilgtermiņa atmiņas neaktīvakajos kambaros. Nav jau tā, ka sāpe būtu pilnīgi izgaisusi. Nē, sēru sāpe sirds dziļumos paliks līdz mūža galam. Tā tikai ir aizgājusi no aktīvās apziņas uzmanības centra. Cilvēks samierinās ar savu zaudējumu un akceptē, ka dzīvei jāiet tālāk.

Bet ir gadījumi, kur cilvēks aktīvi pretojas dabiskajam sēru norimšanas procesam. Tas notiek tad, kad bēdām līdz ir nākusi zināma deva vainas apziņas. Tad sērotājam ir sajūta, ka tiklīdz viņš beigs sērot, tiklīdz būs samierinājies ar savu zaudējumu, viņš būs savu sēru objektu nodevis, gribēdams un atļau-

dams, lai tas nomirst. Šāda (parasti neapzināta) vainas apziņa ir trimdiniekam attiecībā uz zaudēto tēvzemi un zaudētiem tuviniekiem. Šai vainas apziņai ir vismaz divas saknes. Vispirms, aizgājējs nes atbildību par to, ka ir no tuviniekiem atšķirts, jo ne jau nāve viņus izšķīra, par ko nevienam nav varas, bet gan aizgājēja paša aktīva, gribēta rīcība. Un tā ir it sevišķi smaga nasta tiem, kam palikuši veci, vienuļi vai neapkopti vecāki, vai arī mazi, grūtībās audzināmi bērni. Otrkārt, trimdinieks jūtas zemapziņā vainīgs par to, ka pats ir izglābies, palicis dzīvs, nokļuvis brīvībā, bet viņa tuvinieki, līdzgaitnieki un tautieši ir gājuši bojā, mokas izsūtījumā, vai dzīvo nebrīvībā un trūkumā. Šai sakarībā interesanta paralele ir ar pētījumiem, kas īstenoti ar naciņu koncentrācijas nometņu pārdzīvotājiem. Šie nelaimīgie parasti tieši tad, kad pēc vairākiem gadiem ir beidzot fiziski atkopusies no pārdzīvotām mocībām, sāk slimot smagā veidā ar psihosomatiskām slimībām (t.i., fiziskiem traucējumiem, kam cēlonis meklējams psihiskos konfliktos). Un katrā gadījumā ir atklājies, ka pamats tam ir vainas apziņa par to, ka viņi ir palikuši dzīvi, kur miljoni citu ir iznīcināti.

Jo lielāka trimdinieka subjektīvā vainas izjūta, jo grūtāk tam būs uzdot aktīvas sērošanas posmu. Tiklīdz psiholoģiskās rētas sāks dzīt, aktivēta tiks vainas izjūta, ka viņš tagad no jauna atkal ir izdarījis nodevību pret savējiem. Tamdēļ rētas atkal un atkal ir jāuzplēš, tām nedrīkst ļaut sadzīt. Šai kontekstā tad nu uzreiz kļūst saprotami gluži neracionālie un neapvaldītie jūtu uzplūdi, kas pārskaloja trimdas latviešu sabiedrību tajā laika posmā, kad pavērās pirmās iespējas apmeklēt Latviju. Stādīsimies priekšā individu, kas gadiem ilgi savas rētas ir turējis uzplēstas, kas savus radus ir reižu reižēm pazaudējis, apracis un noraudājis. Un te, negaidot, viņa kaimiņš aizbrauc uz Latviju, un pārbraucis priedīgi stāsta ne par to, cik tur ir bries-

mīgi un ka tur viss ir tikpat kā beigts, bet to, ka viņa radi ir dzīvi un veseli un ka, neskatoties uz apstākļiem, viņi aug, dzīvo, precas, dzemdē bērņus, iet skolās, strādā, ne tikai raud un bēdājas, bet arī smejas, priecājas un brauc zaļumos. Un tad viņš pats saņem vēstuli no radiem, kas prasa: kāpēc tu arī nebrauc ciemos? Tik dumji un vienkārši: kad tu atbrauksi ciemos? Vai tamdēļ viņš visus šos gadus ir cietis, mocījies un bēdājies, lai tagad, kā kurš katrs vulgārs tūrists aizbrauktu uz Rīgu un izbrauktu ar saviem radiem zaļumos? Tas taču ir kaut kas pilnīgi psiholoģiski neiespējami! Viņš to nevar un nespēj, vēl vairāk - viņš to nedrīkst, jo tad tā būtu nodevība pret savu līdzšinējo psiholoģisko nostāju. Un tā nu šis hipotētiskais cilvēks meklēs racionālizāciju savai nostājai, un viegli atradīs to politiskā plāksnē. No savas subjektīvās nodevības sajūtas viņš mēģinās atsavināties ar projekcijas mehānismu, tas ir, piedēvējot citiem tieši to, par ko pats jūtas vainīgs. Viņš tātad apvainos citus, par nodevību objektīvā, politiskā plāksnē. Un jo dziļāki, jo asāki viņa paša iekšējie neatrisinātie konflikti, jo bargāk, jo nežēlīgāk viņš uzbruks citiem, jo skaļāk un neatlaidīgāk viņš pieprasīs no citiem to „bezkompromisa stāju”, ko viņa paša psihopataloģija no viņa prasa.

Trešā dominējošā jūtu noskaņa trimdinieku psihē ir naids un dusmas pret svešo varu, kas ar savupārspēku ir atņēmusi visu to, kas trimdiniekam piederēja, visu to, uz ko tam bija pilnas tiesības. Tas ir naids pret krieviem un pret komūnismu, tā ir dotajos apstākļos dabiska reakcija. Bet šī ir visumā diezgan sarežģīta reakcija, kurā jāizšķir vismaz divi dažādi aspekti.

Visvienkāršākais aspekts ir tīri fizioloģiska dusmu un frustrācijas reakcija, ko izraisa pārdzīvotais zaudējums, pārestība un netaisnība. Bet kā katra jūtu reakcija ar fizioloģisku komponentu, tā reprezentē pārejošu krīzes vai aktīvācijas stāvokli, kas rodas cīņas situācijā, bet kam normāli ar laiku jāpāriet

atpakaļ uz stabīlu jūtu homeostāzi. Turpināta jūtu aktīvācija tad, kad cīņa ir jau galā, būtu traucējums vispārējās fizioloģiskās adaptācijas ietvaros, tā būtu organismam kaitīga (tipiski piemēri tam māgas čūlas, augsts asins spiediens un tamlīdzīgi). Trimdai ieilgstot, turpināta emocionāla naida uzturēšana pret mūsu ienaidniekiem tātad būtu uzskatāma par neveselīgu, par mums pašiem kaitīgu reakciju, kas lieki izšķērš mūsu psihisko enerģiju.

Bet naidam pret ienaidnieku ir arī otra, vairāk kognitīva rakstura sastāvdaļa. Tā nozīmē vienkārši to, ka pēc kara un savas zemes zaudēšanas trimdinieks tomēr neuzdod ideju par savu tiesību taisnīgumu un par to turpinātu aizstāvēšanu iespēju robežās. Šāda konteksta dusmas par izciesto pārestību tiek pārstrādātas un ievadītas adaptīvos, veselīgos kanālos, kas palīdz trimdiniekam uzturēt un saglabāt savu pašapziņu. Šī pieeja prasa, lai trimdinieks objektīvi un bez aizspriedumiem izvērtētu pastāvošo situāciju, ieskaitot savu zaudējumu inventāru. Tad, balstoties uz šī izejas punkta, nospraustu mērķus, kas reizē atbilstu viņa ideoloģiskām prasībām un būtu praksē realizējami. Beidzot, būtu jāizstrādā efektīvas rīcības stratēģijas, lai šos mērķus sasniegtu.

Šī spēja palikt uzticīgam savam mērķim pat tad, kad cīņa ir zaudēta, šī turpinātā ticība savas tautas un savas zemes nākotnei pat ieilgstoši nelabvēlīgos un grūtos apstākļos domāju, ir tas, ko trimdas sabiedrībā mēdzam daudzīnāt kā „nacionālo” vai „nelokāmo stāju”. Šādi definēta, tā reprezentē ideālu, kam katrs nacionāli noskaņots latvietis varētu sekot. Kā tad lai izskaidrojam, ka trimdas sabiedrībā nacionālās stājas jautājums ir varējis kļūt par savstarpējas agresijas ieroci? Domāju, iemesli šai parādībai visai sarežģīti, šeit tikai īsumā pieskārsimies dažiem tās aspektiem.

Atcerēsimies, ka trimdas sākuma posmā aktīvas naida un bēdu jūtas bija nedalāmi saistītas ar idejiskiem plāniem par mūsu rīcības stratēģijām. Tamdēļ daudziem trimdi-

niekiem vēl tagad nav īsti skaidras izpratnes par to, kā ir iespējami jūtu uzplūdi bez jebkādas mērķtiecīgas rīcības latvietības labā, tikpat kā ir iespējama mērķtiecīga patriotiska rīcība bez pārļiekiem jūtu uzplūdumiem.

Varbūt tas palīdz izskaidrot, kamdēļ gandrīz vai vienīga veida patriotisma un „nacionālās stājas” manifestācija, kas dažām trimda vadītājām personām ir pieņemama ir skaļa, neapvaldīta brēkšana par to, cik daudz liktenis mums ir darijis pāri un cik ļauni un necilvēcīgi ir mūsu ienaidnieki. Katrs, kas neizrāda pietiekošu brēkšanas sajūsmu riskē nonākt aizdomās kā čekas kalps, tautas nodevējs, vai vismaz kā tāds, kas nesaprot un necienī veco paaudzi. Šī nostāja pievilcīga ar to, ka tā neuzliek nekādu intelektuālu slodzi patriotisma izvērtēšanā: patriotisma intensitāte kļūst viegli izmērījama kā brēkšanas skaļuma lineāra funkcija ...

Bet ko šāda brēkšana dod praktiskā plāksnē? Vecākā paaudze jau sen pati zina, kā lietas notika. Nav nevienam vairs viņiem tas jāatklāj. Tiklab liktenis, kā mūsu ienaidnieki ir un paliks kurli pret mūsu prasībām. Citām tautām ir pašām savas problēmas, pašām savas intereses, no tām arī nav palīdzība sagaidāma. Ar brēkšanu un vaimanāšanu tātad mūsu nākotnes izredzēm ne par mata tiesu nav palīdzēts. Viens gan, ko brēkšana dara - tā ir laba kamuflāža tajos gadījumos, kur objektīvā plāksnē nekas konstruktīvs nav darīts savas tautas labā.

Ja nacionālās stājas esence visiem trimdas latviešiem šķiet diezgan skaidra, tad lielas starpības rodas sakarā ar veidiem, kā šāda stāja vislabāk izrādāma, ar rīcībām, ko tā prasītu. Vai pietiktu ar to, ja mums izdotos saglabāt kādu latvietības un latviešu kultūras kodolu asimilācijā strauji dilstošajā trimdas saimē? Dievs zina, kā tas vien jau reizēm liekas kā neiespējami grūts un bezcerīgs uzdevums. Jeb vai ar to nepietiek un mums noteikti jāiet arī vēl aktīvā cīņā pret savas

tautas ienaidniekiem? Un ja jācīnās, tad kādā veidā, kādā plāksnē? Vai mūsu mērķis ir gāzt Padomju Savienības lielvalsti, lai atbrīvotu Latviju? Vai tā ir mūsu atbildība vienrocīgi to pieveikt? Un ja tā, tad kas tieši, specifiski mums darāms lietas labā, kādas rīcības dod cerību par konkrētiem, pozitīviem rezultātiem?

Šie ir jautājumi, kas tīri loģiskā plāksnē vien ir bezgala grūti atbildami. Ja nu tiem nāk vēl klāt jūtu nasta pilnīgos augstsprieguma apmēros, tad konstruktīvas atbildes atrast kļūst vēl grūtāk.

Mēs zinām, ka gaudas un vaimanas dzelzs aizkaru nesadrupinās, pretēji jūdu trompetēm pie Jērikas mūriem. Mēs esam atklājuši, ka tautisko šķīvju dāvināšanas politika ir nonākusi bankrotā. Bet mums ir tagad organizācijas, kā PBLA un BATUN, kas dibinātas tieši specifiski cīņas mērķiem. Šīs organizācijas tad nu būtu tie kanāli, caur kuriem mums vajadzētu novadīt savus cīņas impulsus. Vispār, kas galvenokārt nepieciešams efektīvai darbībai, ir izkārtot darbu sadali, gluži kā tas notiek jebkurā sabiedrībā vai suverēnā valstī. Tas nozīmē, ka daži sabiedrības locekļi rūpējas par kultūru, citi par administrāciju, citi par vispārējām ārlietām un vēl citi tieši par cīņu. Bet ja šāda speciālizācija nenotiek, tad iznāk tā, ka visa trimdas sabiedrība tiek turēta nepārtrauktā trauksmes un mobilizācijas stāvoklī. Un cik šāds nemītīgs sapsprindzinājums ir neveselīgs, to jau minējām agrāk.

Pārļieku kurināta prasība pēc cīņas modrības, manuprāt, var novest pie vienas vai otras, vienādi nevēlamas pretreakcijas. Pirmā būtu tāda, ka cilvēks vienkārši pagurst, ar laiku nonāk apātijā un varbūt pat aiziet no latviešu sabiedrības, jo redz, ka daudzīnātā cīņa, gadu desmitiem ejot, nekādus konkrētus rezultātus nav devusi. Otrā pretreakcija toties prasītu, lai uzkurinātās cīņas jūtas noteikti izpaustos kādā rīcībā. Bet, kā mēs to pārāk labi zinām, iespējas īsti efektīvai un iespaidīgai cīņai par mūsu tautas brīvību paveras

tikai sporādiski. Ko lai starplai-
kos dara uz cīņu sakurināts indivīds?
Pieņemsim, ka kāds par savas latvis-
kās sūtības izpausmi izvēlēties ir
cīņu pret čeku, bet nevēlas vai
nespēj iestāties savas patvēruma
zemes drošības dienestā. Kas viņam
atliek darīt? Viņš atklāj, ka čeka
ir bezgala spēcīga un grūti aizsnie-
dzama organizācija, viņš atklāj, ka
būtībā nezina, no kura gala tādai
ķerties klāt. Pret čeku mobilizētā
agresija tomēr ir kaut kur jāizgāž.
Tā nu īstā, bet nerasniedzamā objekta
vietā agresija tiks pārnesta uz citu,
tuvāku un vieglāk sasniedzamu sub-
stitūtu. Šādus substitūtus cilvēks
tipiski meklēs starp tiem, kas viņam
visvieglāk pieejami. Darbinieks,
ko priekšnieks nepelnīti izrājis,
pāries mājās, spers savam sunim, pērs
savus bērnus un lamās savu sievu.
Latvietis, kas čekai pašai nekā
nespēj padarīt, uzbruks saviem tuvā-
kiem līdzcilvēkiem, meklēs un atradīs
čekas aģentus pats savā trimdas lat-
viešu sabiedrībā. Un tā gribētā
cīņa pret ienaidnieku būs pārvērsta
civīlkarā, un ienaidniekam tēmētie
ieroči kļūs par bumerangiem, kas
postīs trimdinieka paša sabiedrību.

Šai apcerē esam pievērsušies
dažām trimdas pārdzīvojumā izraisītām
psicholoģiskām reakcijām un aplūko-
juši veidus, kuros neatrisināti jūtu
saspīlējumi var nelabvēlīgi ietekmēt
trimdas sabiedrību. Vai no tā seci-
nams, ka trimdas sabiedrībai ir
neizbēgami jābūt psiholoģiski neve-
selai? Es domāju, noteikti nē. Nav
šaubu, ka eksistence trimdā mums uz-
liek savdabīgus spiedienus, prasības,
grūtības. Bet to pašu dara arī
dzīve kā tāda, kas prasa nemitīgu
augšanu, problēmu risināšanu un kon-
fliktu atšķetināšanu. Dzīve trimdā
sniedz to pašu izaicinājumu kā dzīve
jebkuros citos apstākļos, grūtības
pārvarot, tuvoties lielāka nobrieduma
mērķim. Tiklab trimda, kā dzīve
atstāj mums brīvu izvēli: vai pado-
ties patoloģiskām tendencēm un ar
laiku kā sabiedrībai iznīkt, vai arī
sekot radošās augšanas tendencēm,
pilnveidoties un pārdzīvot.

Ritenīša 25 gadi

Ināra Zemītis

Katrai tautas deju grupai ir
kautkas ar ko tā atdalās no citām, kā
piemēram, Saulīte, kura uzausa un no-
rietēja 6 mēnešu laikā, Sprigulītis
un Jautrais pāris ar pasaules ceļo-
jumiem, un Sprīdītis ar savu izbijušo
lielumu.

Ritenītis, acīmredzot, pēc ap-
sveicēju runām, atšķiras ar to, ka
visi izcilie dejotāji un amatpersonas
ir kļuvuši par inženieriem. Liela
daļa no šīm slavenībām bija veco de-
jotāju un draugu vidū jubilejas sarī-
kojuma/balle.

Skaists bija skats, kad visas
meitenes Rīgas tautas tērpos izvei-
doja pusapli sarīkojuma sākumā, kopā
ar savu „maskotu” - Sprīdīšu dāvināto
lelli Rīgas tautas tērpā.

Melburnas ev. lut. draudzes
vēstīš par jubilejas sarīkojumu
raksta:

„Svētkus ar uzrunu atklāja drau-
dzes mācītājs A. Grosbachs pastāstot
par grupas pagātni.

„Pēc tam sekoja apsveikumi no
draudzes dāmu komitejas, jaunatnes
pulciņa, Sprīdītis, Daugavieši/Sakta,
Daugavas skolas un Jaunatnes apvienī-
bas. Godināja arī mūzikas spēlētāju
Birutu Eglājs, ilggadīgo dejotāju
Ivaru Dragūnu un daudz pateicības,
ziedus un dāvanas saņēma pašreizējā
vadītāja Ilga Beck. Rakstiski svei-
cienus bija sūtījuši Rota, Jandālipš,
Sprigulītis, Pērkonītis un bijušā
vadītāja Dagmāra Stīls. Aktu vadīja
Ivars Dragūns.

„Priekšnesumu daļā piedalījās
Sprīdīšu meiteņu ansamblis, jaunais
jauniešu orķestris ar dziedonēm
Dainu Eglājs un Judīti Šmits, D.V.
dubultkvartets Kurša papildinātā
sastāvā, un beidzot pats Ritenītis
ar Sarabumbali, Bālipš māsas dancinā-
ja, 3 ciema suņi rēja, Meita puisus
dancināja. Pēc tam dejotāji kopā ar
ciemiņiem turpināja priecāties līdz
pusnaktij pie bijušā Ritenīša dejo-
tāja Pētera Dailes mūzikas.

IV VLJK REZOLŪCIJAS

1. Vienbalsīgi pieņemta

V. IV. VLJK pilnsapulce ir ieskatos, ka cīņa par cilvēku tiesību ievērošanu Padomju Savienībā ir nepieciešama latviešu tautas politiskās cīņas sastāvdaļa, un morāliski atbalsta latviešu jaunieši Maigoni Rāviņu, kurš politisku iemeslu dēļ ieslodzīts Mordovijas 19. nometnē.

2. Pieņemtas ar redzamu balsu vairākumu

I. IV. VLJK pilnsapulce atzīst M.L.Ģ. un plānotās A.L.Ģ. nepieciešamību.

IV. VLJK:

- (1) aicina ikvienu latvieti kļūt par šo pasākumu aktīviem atbalstītājiem
- (2) atbalsta visu apvienību priekšsēžu priekšlikumu noziedot A.L.Ģ. \$ASV 5000 no V.L.J.F., A.L.Ģ. darbības uzsākšanas dienā
- (3) uzaicina sabiedrību citās zemēs arī domāt par šādu ģimnāziju izveidošanu.

II. IV. VLJK pilnsapulce ierosina Latvijas kultūras sakaru komitejai ar tautiešiem ārzemēs izkārtot:

- (1) studiju iespējas emigrācijas jauniešiem Latvijas Valsts Universitātē
- (2) jauniešiem, kas ciemojas Rīgā lētākas uzturēšanās iespējas jūrmalas vasarnīcās, lētākas viesnīcas Rīgā vai kempingos Rīgas apkārtnē.

III. IV. VLJK pilnsapulce domā, ka latviešu jaunatnes apvienības sarīkojumos būtu lietojama tikai latviešu valoda un tamdēļ ieteic apvienībām izsludināt savus sarīkojumus tikai tām personām, kuras neatsakas lietot latviešu valodu. Sarīkojumi, kas domāti svešautiešiem būtu kā tādi izsludināmi.

IV. VLJK pilnsapulce ieteic visām turpmākām Dziesmu svētku rīcības komitejām pieņemt tikai tādas tautas deju kopas, kuru sarunu valoda ir latviešu valoda

IV. IV. VLJK pilnsapulce nolemj, ka turpmākajos VLJK-os latviešu valodai pievēršama lielāka ievērība paredzot laiku gan teorētiskām gan praktiskām nodarbībām.

VI. IV. VLJK pilnsapulce aicina visas pasaules latviešu jaunatnes organizācijas iesaistīties sirdsapziņas cietumnieku aizstāvēšanas grupu (P.O.C.) darbā un atbalstīt „Amnesty International”, BATUN un „Gaismas Akciju”.

VII. IV. VLJK pilnsapulce ieteic trimdas latviešu sestdienas skolām, vasaras vidusskolām, valodas kursiem un Minsteres latviešu ģimnāzijai mācīt mūsdienu latviešu valodu kādu to runā un raksta Latvijā, lai novērstu latviešu valodas atsvešināšanos procesu. Jaunatnes organizāciju vadītājiem un trimdas izglītības darbiniekiem stingri ieteicams iepazīties ar mūsdienu latviešu valodas gramatikas un ortogrāfijas likumiem, kādi tie pieņemti un vispārēji atzīti Latvijā.

VIII. IV. VLJK pilnsapulce uzsver, ka VLJK visnopietnākais mērķis ir radīt jauniešos kopības jēdzienu. Ir jānovērš latviešu jauniešu lokālpatriotisms un pārāk liela identificēšanās ar vietējo zemi. Toties, jāpalīdz jauniešiem stiprināt saites ar citiem latviešiem, lai arī kurā zemē tie atrastos.

IX. IV. VLJK pilnsapulce iesaka V. VLJK rīkot trīs gadu laikā Austrālijā.

X. Attiecībā uz nākamo rīcības komiteju, rīcību un atbildību, IV. VLJK pilnsapulce iesaka:

- (1) rīcības komiteju izraudzīt drīzumā
- (2) katrai apvienībai pilnvarot vienu balstiesīgu rīcības komitejas locekli
- (3) izraudzīt vēl 2 - 4 balstiesīgus rīcības komitejas locekļus no tās apvienības, kuras sferā kongresu rīko
- (4) rīcības komitejai izraudzīt atbildīgo priekšsēdi
- (5) ka rīcības komiteja, caur savu priekšsēdi, būs atbildīga visām piecām jaunatnes apvienībām
- (6) rīcības komitejai savā darbībā vadīties pēc iepriekšējo VLJK pieredzes un rezolūcijām, lai stiprinātu kontinuitāti.

XI. IV. VLJK pilnsapulce iesaka katrā kongresā ievēlēt trīs personu revīzijas komisiju un divus atvītotājus. Komisija atbildīga nākamai VLJK pilnsapulcei, bet starplaikā sniedz ziņojumus apvienībām.

XII. IV. VLJK pilnsapulce domā, ka svarīgākais mērķis latviešu jaunatnes darbībā šodien ir nodrošināt latviešu tautas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu. Kultūras sakari ar tautu Latvijā un latviešiem pārējā pasaulē ir uzturami un veicināmi abpusējā kultūras apmaiņā.

XIII. IV. VLJK pilnsapulce ieteic latviešu jaunatnes apvienībām atbalstīt emigrācijas organizācijas, kas nodarbojas ar abpusējiem kultūras sakariem un ieteic jaunatnes apvienību ietvaros nodibināt darba grupas kultūras sakaru jautājumu risināšanai.

XIV. IV. VLJK pilnsapulce ieteic, lai veicinātu kultūras sakarus, ir atbalstāma LSDSP deklarācija par sakariem ar Latviju.

XVII. IV. VLJK PILNSAPULCE iesaka centrālām latviešu organizācijām darboties tā, lai tiktu uzklauti sabiedrības daudzie uzskati. Ir viena latviešu tauta un latviešu kultūra. Kopā mēs pastāvēsim.

XVIII. IV. VLJK nacionāli-polītiska darba grupa ir izstrādājusi jaunu LNAF programmas priekšlikumu uz ienākušās kritikas pamata, un aicina IV. VLJK pilnsapulci šo priekšlikumu pieņemt. IV. VLJK pilnsapulce iesaka šo priekšlikumu pieņemt.

XX. IV. VLJK pilnsapulce atgādina, ka arī pieņemta forma LNAF programmas priekšlikums paliek tikai priekšlikums, jo VLJK-am nav mandāta pieņemt nacionālu programmu. IV. VLJK tomēr uzskata to kā lielu solidaritātes apliecinājumu ar tautiešiem Latvijā, sabiedrisku domu virzītāju, kurā izteiktas laimīgas prasības. LNAF programmas priekšlikums varētu būt ceļrādītājs aktuālam politiski sabiedriskam darbam.

XXI. IV. VLJK pilnsapulce ieteic VLJF iestāties par dalībnieku Brīvības Fondā ar \$ASV 500 ziedojumu un aicina visas latviešu organizācijas ieņemt viedokli šai jautājumā.

XXII. IV. VLJK pilnsapulce aicina latviešu jauniešus atbalstīt LSDSP „Fondu sakariem ar Latviju”, kas palīdz īstenot LNAF priekšlikuma prasības.

XXIII. IV. VLJK pilnsapulce atzīst, ka latviešu skolai arvien vairāk jā-
kļūst par vietu, kurā var iegūt un attīstīt latviešu valodas spējas un kurā
spētu motivēt bērnus pieturēties pie latviešu sabiedrības un nevis tos nega-
tīvi iespaidot. Tādā nolūkā ieteicam sekojošo:

- (1) ALA un LNAK skolu programmas, kā arī nopelnu stipendiju pārbaudīju-
mu loma latviskā izglītībā ir kritiski jāizpēta, un kur vajadzīgs,
tā jāpārveido
- (2) attiecīgām organizācijām ir:
 - (a) jāierosina paplašināt skolotāju konferences un skolotāju saga-
tavošanas, kas apskatītu *modernas* mācības tehnikas, un kur
skolotāji var dalīties pieredzēs un mācīties viens no otra
 - (b) jāattīsta un jāpaplašina vecāku-skolotāju sazināšanās un vecā-
ku iesaistīšana skolas darbā.

3. Noraidītas

XV. IV. VLJK pilnsapulce domā, ka rakstos avīzēs un citās publikācijās
jāuzmanās no minējumiem un secinājumiem, kas var nelabvēlīgi ietekmēt latvie-
šu tautas kopību. Sevišķi jāatturas atsevišķus cilvēkus saukt vārdā, pie-
rakstot viņiem neesošas īpašības, vārdus vai darbus.

XVI. IV. VLJK pilnsapulce ieteic latviešu jaunatnes apvienībām nepievie-
noties tiem indivīdiem vai organizācijām, kas „sabiedrības vārdā” mēģina iz-
slēgt cilvēkus no darbības latviešu pasākumos.

XIX. IV. VLJK pilnsapulce iesaka mainīt LNAF programmas priekšlikuma
tekstu (ievada, otrā paragrāfa pirmo teikumu): „Vispārējās pārmaiņas notiks
Padomju Savienības un Austrumeiropas iekšējo spēku maiņas rezultātā.”, lai
tas aptvertu arī iespējamās iekšējo spēku maiņas rietumu valstīs.

Lasīts...

By Peter King

*Dr King is a senior lecturer in the
Department of Government at the University
of Sydney and a member of the editorial
committee of CAB*

CURRENT AFFAIRS BULLETIN 1 SEPTEMBER 1978

I have asked a small unrepresentative
sample of middle class Soviet citizens to
estimate what proportion of their cash income
would be spent in black markets and received
estimates in the range 30-50 per cent, which
indicate a magnitude similar to that suggested
by Sakharov. (Personal cash incomes are a little
over half of official Soviet GNP.) The figure
seems likely to be highest in Georgia, whose
benign climate and renowned clannishness
combine to favour parallel occupations, such as
flying strawberries to Moscow in winter — and
in the Baltic republics, Latvia, Estonia and

Lithuania, which were forcibly and fraudulently
annexed by Stalin in 1940, and where
agriculture and industry alike are especially
productive. Among the Baltic peoples there is
considerable national solidarity and ill-con-
cealed resentment of Soviet rule and Soviet
bureaucratic methods. The flourishing counter-
economy in Latvia especially seems to be
almost a form of national resistance. Although
individual Latvians still complain about the
pervasiveness of the black market, they cannot
buy the national liqueur, *balsam*, anywhere else
— it is produced solely for export. In Riga, the
Latvian capital, the Russian word *blat*
("influence") is now a blanket semi-slang term
for alluding to bribery, corruption and black
market operations of every kind. It also means a
bribe.

Laimas taka

Choreografija: Skaidrīte Darius

Rakstīta 1976. g. 26. Kultūras dienu tautas deju uzvedumam.

Deja neierobežotam meiteņu skaitam. Ritms: lēns trīssolis.

Virzieni: skatoties no skatītājiem uz skatuvi.

Meiteņu novietojums deju sākot: gatve ar skatu uz skatītājiem; pirmā rinda kreisā pusē, otrā rinda labā pusē.

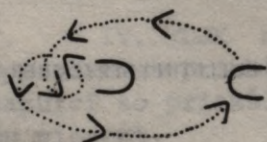
1. tūre

- 1 - 2 t Ar 2 trīssolīšiem visas meitenes dejo uz skatuves priekšu; rokas sānos.
- 3 - 4 t Viegli pietupjas abos ceļos; rokas sānos.
- 5 - 6 t Ar 2 trīssolīšiem dejo atmuguriski uz skatuves aizmuguri; rokas sānos.
- 7 - 8 t Viegli pietupjas abos ceļos; rokas sānos.
- 9 - 10 t Ar 2 trīssolīšiem dejo uz skatuves priekšu; rokas sānos.
- 11 - 12 t Stāvot, 2x sasit plauksta sejas augstumā.
- 13 - 14 t Ar 2 trīssolīšiem dejo atmuguriski uz skatuves aizmuguri; rokas sānos.
- 15 - 16 t Stāvot, 2x sasit plauksta sejas augstumā.

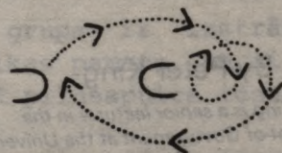
2. tūre

Izejas stāvoklis: Pirmā meitu rinda griežas $\frac{1}{4}$ pagriezienu (pa dejas ceļu); otrā meitu rinda to pašu (pret dejas ceļu), tā izveidojot gatvi. Rokas no-laistas gar sāniem.

- 1 - 2 t Otrā meitu rinda skrejot pret dejas ceļu aizdejo savai pārinie-
cei aiz muguras.
- 3 - 4 t Otrās meitas apgriežas 1x (pret dejas ceļu); rokas sānos.
- 5 - 6 t Otrās meitas turpina skriešanu pret dejas ceļu; atgriežas savās
vietās; rokas sānos.
- 7 - 8 t Otrās meitas pagriežas $\frac{1}{2}$ x un ir ar sejām pret pirmās rindas mei-
tām. Rokas nolaiž gar sāniem (skat. 1. zīm.).
- 9 - 16 t To pašu gājienu atkārtoti pirmā meitu rinda, tikai viņu skriešanas
virziens ir pa dejas ceļu (skat. 2. zīm.).

1. zīm.

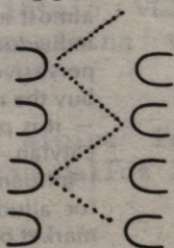

2. zīm.

3. tūre

Visas meitas paliek stāvot gatvē, ar sejām viena rinda pret otru. Pirmās rindas meitas sadod rokas, izveidojot rindu. Tāpat to dara arī otrā meitu rinda. Visas 16 taktis viegli šūpojas, uz 1. takti visas pagriežoties uz skatuves aizmuguri, uz 2. takti uz skatuves priekšu, utt.

- 1 - 12 t Sieva, bērna sapēmēja, ar trīssolīti virzas pa meitu gatvi uz
skatuves priekšu. Virzienā ievij Māras līkloci (skat. 3. zīm.).
- 13 - 16 t Gatves priekšā 1x apgriežas.

3. zīm.

4. tūre

1 - 16 t Pirmā meitu rinda griežoties pret dejas ceļu un otrā meitu rinda griežoties pa dejas ceļu nostājas 1. tūres vietās, un dejo 1. tūri.

Sieva uzsāk savu ceļu atpakaļ pa gatvi uz skatuves aizmuguri:

1 - 2 t Iet 2 trīssolišus.

3 - 4 t 1x apgriežas.

5 - 16 t Atkārti 1 - 4 t aprakstīto darbību 3x.

5. tūre

Abas rindas pagriežas viena pret otru.

1 - 6 t Pirmā meita ar otro meitu sadodas nolaistās labās rokās (kreisās rokās nolaistas) un apdejo $1\frac{1}{2}$ apli.

7 - 8 t Pretējās vietās meitas apgriežas $1\frac{1}{2}x$ (pa dejas ceļu); rokas sānos.

9 - 16 t Atkārti 1 - 8 t darbību, un meitas atgriežoties savās vietās izdara $\frac{1}{2}$ griezienu.

6. tūre

1 - 16 t Atkārti 3. tūres darbību.

7. tūre

1 - 16 t Atkārti 1. tūres darbību.

8. tūre

Izejas stāvoklis ir ar sejām uz skatītājiem.

1 - 2 t Pirmā meitu rinda izdara $\frac{1}{4}$ pagriezienu pa dejas ceļu, otro meitu rinda $\frac{1}{4}$ pagriezienu pret dejas ceļu.

3 - 10 t Abas rindas turpina $\frac{1}{4}$ pagriezienu uz katrām 2 taktīm, tā kā 10. t meitu rindas ir ar skatu viena pret otru.

11 - 16 t Pirmās meitas sadodas rokās ar otrām meitām, un virzoties uz skatuves sāniem un aizmuguri dejo nost.

1. Vai-na-dzi-nu val-kā-da-ma, Par Lai-mi-nu ne-bē-dāj'
Kad no-ņē-ma vai-na-dzi-nu Lū-dzu Lai-mu rau-dā-dam.

2. Mūzika

3. Jauni puisi, jaunas meitas,
Mīļi Laimu lūdzaties.
Sievas vairsi nebēdāja,
Tās ar Laimu saderēja.

4. Mūzika

5. Es savai Laimīgai
Dzīparotu ziedu dev'
Lai tā manīm palīdzēja
Grūtajāsi dienīpās.

6. Es atradu mīlo Laimu
Pirtes taku ravējam.
Nosasedzu villainīti,
Palīdzēju noravēt.

7. Spoža zvaigzne notecēja
Pie līgaviņas namdurvim.
Tā nebija spoža zvaigzne,
Tā bērniņa dvēselīt'.

8. Mūzika

9. Mūzika

Laimas taka

ORĢIJA VEĻASMAŠINĀ

Sarma Muižniece

nodziest gaismas.
kaislīgs karstums pilda patīkami pārblīvēto telpu.
sākas dzidra sensuāla dunoņa.
neviens nekautrējas
tik tavas gaŗās apakšbikses
nokaunējušās
kaktā mēģina ieslēpties manas pidzamas apkaklē.

bet mana zeķe -
tā jau cieši aptinusies ap tavu bikšu stilbu
un tavs vilnas apakškreklis
kutina
manu gludo, gaŗo, melno balles kleitu.

kamēr mana blūzes piedurkne
graciozi urbjas pa tavām kabatām
un tavs pulovera rāvējslēdzējs
nevainīgi iekēries
manā apakšsvārku vilē -
mans latviskais T-krekls
drāmatiski pagrūž
vecu taļļu pret sienu
un kāri novēro
tavu jauno balto svitraino sporta zeķi
un tavs darba cimds
varenā lēcienā pagrābj manu blūzes jostu
aiz gala
ietinas tajā

un ekstazē abi parullējas
zem tava kabatas lakata.

tos saldi iereibušus atradu guļam,
kad es attaisīju durvis.

gribēju ņemt visas sausās drēbes ārā,
bet vienīgi tavas kautrīgās gaŗās apakšbikses
bija izžuvušas.

Stādu drudzis

V.S.

Pēdējā gadusimtenī lielpilsētas iedzīvotāju skaits nemitīgi aug un tikpat nemitīgi pelēkais asfalta džunglis aug. Debesskrāpji ceļas un kur reiz lepnas liepas sargāja bulvārus, tagad rēgojas betonētas mašīnu novietnes. Lielas, vecas mājas nojauc un to vietā uzceļ vairākustāvu dzīvokļus. Līdz ar to zūd lielie dārzi, kurus greznoja ziedi varavīkšņu krāsās, kur kupli koki auga un deva atpūtas vietu putniem un taureņiem, un kur vakaros pēc saules rieta circeņi skandināja savus sveicienus.

Bet drūmās pilsētas iestādēs, sterīlos stikla debesskrāpjos un vienmuļos vientuļos dzīvokļos notiek klusa revolūcija. Džungļi aug!!!! No katra stūra un kaktiņa izlien kāds stādiņš. Birojos tagad populāra palikusi stādu zagšana - ierēdņi un direktori cenšas pievākt ap sevīm jo lielāku stādu skaitu.

Arī dzīvokļos un draugu starpā šis ir pastiprinājies. Ciemos ejot vienmēr jāpapņem līdzī ass nazītis un tad, vēlā stundā, kad mājnieki labi iedzēruši un noguruši, eksotiskākiem stādiem nogriež kādugalatni, paslēpj to somā (vispirms jāsaslapina un jāietin plastikas maisiņā) un steidzas mājās.

Tagad sākas izprieces! Dažas galotnītes var tūlīt iestādīt podos, vītas vispirms jāaudze ūdenī kamēr tās izlaiž saknes. Tad vēl jāaplaista, jāēdina, jāsaūlo un vēl jāapgādā visādas vajadzības. Paparēm vienmēr slāpst, kaktusi saules pielūdzēji. Bet vissvarīgākais ir stādu garīgā veselība. Pie šī pēdējā punkta ilgi un dikti ir jāpiestrādā.

Katram stādam garīgie pieprasījumi ir citādi un ar tiem ātri jāiepazīstas, ja vēlas, lai stādi mājā iejūtas un uztur veselību. Mūzikālās gaumes uzziņošana ir ļoti svarīga.

Reiz pazinu kādu kuplu mirti, kas triju gadu laikā nekad nebija slimojusi. Mājnieki aizbrauca mēnesi pavadīt ārzemēs un atstāja mājās ģimenes draudzeni, ko mirte arī labi pazina. Diemžēl draudzenei bija liels krājums latviešu kopkoru skaņu plašu un tā tās bieži skandināja.

Mirtei drīz lapas palika dzeltēnas un sāka birt. Zari vairāk un vairāk noliecās. Vēlā nakts stundā bija jāizsauc stādu psihiātrs, kurš konstatēja, ka mirtei bija ļoti attīstīta mūzikāla dzirde un tai klausīties koņu plates bija pārāk sāpīgs un traumatisks pārdzīvojums.

Bieži sastopam greizsirdības sindromu ģimenēs, kur dzīvo vairāki stādi. Greizsirdība rodas vai nu citu stādu dēļ, vai arī citu cilvēku dēļ. Pirmā problēma bieži rodas tad, kad mājniece iegādājas kādu jaunu stādu, piemēram, papardi (kuras arī tādās trauklākas) un pastumj pie malas veco vijolīti. Papardei notiek krustības (populārākie papardu vārdi - Laimīte, Margrieta, un Brunis) un tad katru brīvo mirkli pavada ar to sarunājoties, to ēdinot utt. Vijolīte turpretīm jūtas atstāta un vientuļa - neviens ar viņu neklačojās, pat nenoslauka no lapām putekļus. Un tā izlaiž garu (no-beidzas) vēl nesasniegusi pilnaudzā gadus.

Otrā problēma rodas kad kāds stāds, piemēram, jauna paparde, Brunis, ir iemīlējis mājniece padsmītniecē meitā, kas šmauga un slaida. Drīz tai ciemos nāk kavalieri. Vienu vakaru meita mājās viena (vecāki aizgājuši uz D. V. balli) un atnāk iemīļotākais kavalieris. Varētu stāstīt, kas notiek, bet šis jau ir ģimenēm piemērots

žurnāls. Pieņemsim kā neapšaubāmu faktu to, ka kautkas notika. Nākamā rītā Brunim jau noliekti zari. Pievakarē jau pilnīgi gar zemi nolaidies. Nekas nelīdz. Izsauc stādu ārstu, bet tas tikai kasa pieri un krata galvu. Beidzot atsauc veco draugu, stādu psihiatru. Bet jau par vēlu. Brunis izlaiž pēdējo chlorofilla elpu un saņemst. Reiz grezno zaru vietā paliek pelēcīga sakņupusi čupiņa. Psihiatrs paziņo vainu - Brunis tā mīlējis meiteni, ka žēlabās nomiris pēc cenzēta vakara.

Stādu drudzis ir nemitīgs. Kad pirmais stāds ir nopirkts (vai nozagts), tad vairs nav miera - „Siliņi iegādājušies jaunu papardes šķirni. Mums arī tādu vajadzētu!” - tā tas iet. Vairāk un vairāk laika tiem ziedo, bankas konts samazinājas un mati nosirmo. Tad tikai atliek viena izeja - jāiegādājas mīksts un mīlīgs trusītis. Pēc dažām nedēļām ne Brunis, ne Margrieta, ne Laima vairs dzīvi netraucēs. Un vienreiz vakariņās varēs pamieloties ar īsto, nevis viltoto zaķi.

**PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU**

**DZIESMU
DIENAS**

1184. gadā vācu tirgotāju kuģis ieradās lībiešu zemē, Latvijā, no Visbijas, Gotlandes salā.

1186. gadā no Visbijas Latvijā ieradās amatnieki (akmeņkaļi) un uzcēla Ikskilē pirmo akmens pili.

Zibenītis

"Zibenītis" ir Stokholmas - pagaidām arī Zviedrijas vienīgā tautas deju kopa. To vienu reizi nedēļā cītīgi apmāca Ingrida Leimane. Viņa labprāt gribētu, lai kāds cits pārņemtu pašu mācīšanu. Laika trūkuma dēļ viņa pati vienmēr nevar iemācīties dejas, pirms mēģinājuma. Pie tam arī viņai ir jāspēlē akordeons. Pavadijumus veikt palīdz arī Lilita Puķīte uz klavierēm. Sarunās ar Ingridu atklājas, ka pēc viņas domām "Zibenītim" ir augsts potenciāls. Dejojāji ir dūšīgi un nāk ar prieku un sajūsmu uz mēģinājumiem. Pašā sākumā bija četri zēni un sešas meitenes, tagad, piecus gadus vēlāk "Zibenīti" deju apmēram divdesmitpieci cilvēki. Vecumi variē no 16 līdz 35.

Apjautājos starp dalībniekiem, kāpēc viņi nāk dejojot. Daudzi atbildēja, ka dejojšana ir jauka un dod laipu iespēju izkustēties. Vairāki arī gribēja izmantot iespēju satikt un iepazīties ar latviešu jauniešiem.

Mārcis Štāls starp citu pastāstīja, ka 22 gadu vecumā vēl nav bijis bučots. Viņa mamma sākusī uztraukties un sūtījusi dēlu mācīties dejojot. Iesākumā esot bijis resns un nav varējis iemācīties polkas soli. Kad pēc trīs gadiem vienreiz to iemācījies, nolēkājies vēderu un turklāt dabūjis meiteni. Tāpēc esot grūti izbeigt.

Gaidai Rullei bija mazliet citi iemesli. "Nāku, pirmkārt, lai starpbrīžos varētu adīt vai mācīties, lai satiktu cilvēkus un šādā veidā arī drusku padejotu (kaut kad taču ir jāpakustas) un padraiskotos."

Viņas brālis Gundars stāstīja, ka sākumā nemaz neesot gribējis nākt dejojot. "Nepatika doma uzstāties džinsos un džimi kurpēs. Tagad, kad mums ir tautas tērpi, ir daudz jaukāk."

Tas ir fakts. Visu pagājušo gadu meitenes cīnījušās ar zēnu tautas tērpu iz- un sašūšanu. Pusei ir Jaungulbenes (Vidzemes) un pusei ir Nīcas (Kurzemes) tērpi. Meitenēm katrai citādāks, jo neparastāks, jo labāks.

Kā jau minēju, "Zibenītis" ir piecus gadus vecs. Īstenībā būs - pavasarī būs piecu gadu jubilejas balles. Šai laikā ir daudz kas sasniegts. Ingrida domā, ka, pirmkārt, līmenis ir pacelts no nulles līdz pieciešamam, bet viņa gribētu kopu vēl attīstīt. Tautas dejas nav tikai dejojšana vien - tur ieiet arī dziedāšana un mūzika. Jau tagad dziedātāji tiek saukti uz mēģinājumiem, ideja varbūt kļūs īstenība. Ekonomiju "Zibenītis" uztur pateicoties lieliem pabalstiem no dažādām organizācijām, kā arī no individuālām personām.

Beidzot, vēl varu pastāstīt par "Zibenīša" lielākiem uzvedumiem pēdējā laikā. Pagājušā gada novembrī notika "Iebraucēju kultūras centra festivāls" (burtisks tulkojums). Tas notika Stokholmā, kur divus vakarus izrādīja latviešu kultūras uzvedumu mūzikas, dziesmu, dzeju un deju veidā. Līdzīgs uzvedums arī šī gada novembrī pulcinās zviedru un citu tautību publiku. Tad, protams, liels uztraukums bija sagatavojoties Londonas Dziesmu Svētku tautas deju uzvedumam. Pavasaris pagāja intensīvos mēģinājumos. Tā pašā Kultūras Centra režijā "Zibenītis" vēl uzstājas Eskilstunā, Baltiešu Studiju Konferences starplaikā Stokholmā un bērnu svētkos Norcepingā.

Ja vien Ingrida nepametīs "Zibenīša" vadīšanu, domāju, ka šī kopa pastāvēs un attīstīsies. Jo interese, pēc visa spriežot, ir. Protams, visi jau nenāk tikai dejošanas pēc. Juris Strante, piemēram, teicas nākam tādēļ, ka viņam mājās neesot dušas un dejošanas telpās tādas esot. Un tad viņš vēl dejojot satiekot tik daudz foršus zēnus (!), kā viņš piemetina. Meitenes (???)

Lasītāju vēstules

PDC redakcijai!

Nav brīnums, ka trimdas jauniešiem ir identitātes problēmas. Vai kāds Melburnas Daugaviešu/Saktas dejojotājiem varētu pateikt, kas viņi ir?

Grāmatas *Don Dunstan's Australia* 86. lpp. ir viņu foto, kur tie nosaukti par lietuviešiem; Melburnas avīzē *The Sun* šo pašu foto publicēja 1978. g. 11. jūlijā ar paskaidrojumu "Greek street dancers"; un E. Dēliņa Austrālijas latvietis 4. augustā pārspiedis *The Sun* foto, bet dejojotājus rodēvē par "latviešu tautas dejojotājiem Adelaidē"!

- U -

PDC redakcijai!

Nupat gadījās būt koncertā, kur uzstājās poļu tautas dejojotāji *Poloneze*. Mūzikālais pavadījums iespēlēts lentā, un - kā TV lugas - ar aplausiem pareizās vietās! Vai šī ideja nederētu arī vienai otrai latviešu tautas deju kopai?!

PASTALIŅU ĢIMENE

Jānis Peters

Bij kurpnieks Jānis Pastaliņš,
bij viņa sieva Jūle.
Bet pliks un nabags bija viņš,
un plika bija Jūle.

Kaut viņiem klājās šā un tā
un retāk klājās labi,
bet tūdaliņ un tagadiņ
tie uzdancoja abi.

Bet vācu Rīgā labāk tiem,
kas kristīties nav slinki, -
ta radās Johans Pastalings
ar kundzi Pastalingu.

Ai, tingling ling cumtingling ling -
sit dzidri pulkstentingi, -
das tūdaling, der tagading
ist nicht für Pastalingi.

Bet gadi iet. Un prērijās
kāds mustangus jau dzenā.
Met laso misters Pastalsons,
kam mis ir Pastalsona.

Bet dēliņš Džons Pastalsoniņš
jūt sevī citas dziņas -
viņš tvisto un la-la-lalā
plēš neilonpastaliņas.

Tāds nabags top, kas tagadiņ
velk svešu kurpi kājās,
jo aizsamirstas tūdaliņ
gan valoda, gan mājas.

... Vien Rīgas zaļos dievkokos
plīv kāda sena miņa -
reiz bija Jānis Pastaliņš
un Jūle Pastaliņa.

PDC ar Uldi Silīnu

DZIEDĀŠANA

Lielākā daļa no senlatvieša dzīves ir pagājusi dziedot. Kamēr šinīs dienās dziedāšana tiek saistīta ar dzeršanu, baznīcu un koŗa mēģinājumiem, mūsu senči ir zāģējuši vaļā nakti un dienu. Visa dzīve ir bijusi viens vienīgs Zilais lakatiņš.

Balsis ir bijušas varenas - apm. 100 un vairāk decibeles, un visā zemē valdījis neaprašams troksnis.

Viena māsa Cēsīs dzied,
Otra māsa Valmierā,
Abām balsis atskanēja
Uz tām prūšu robežām.

Mums atliek tikai paskatīties uz karti un apbrīnā nolaist rokas. Apaļi 400 kilometru. Tomēr rekords pieder meitai, kas dzirdēta Elzasā-Lotrīngē.

Pa spranciski es dziedāju,
Pa spranciski gavilēju,
Vai tādēļ gadījās
Spranču zemes arājiņš?

Par dziesmas destruktīvo spēku liecina nākamā dziesma:

Ak tu, skuķi, ganu meita,
Tavu skaņu gavilienu
Man pārtrūka ūzām saite
Uz tevīm klausoties.

Pat eksperimentējot ar ultrasonisko skaņu, neviens nav šodien palicis bez bīksēm!

Dziesmai ir bijusi arī tīri terapiska nozīme, un meitas to pielietojušas, lai attīstītu atmatā atstātās zināmas auguma daļas:

Dziedi, dziedi, ganu meita,
Lai aug pupi lielumā.

Nav īsti zināms, vai dziesma ir šai virzienā iedarbojusies, bet ja ir, tad nekur nav sacīts, ar kādiem līdzekļiem augšanas process ir apstādināts, pirms meitēns pazaudējis visas proporcijas.

Arī puīši bijuši itin nadzīgi uz dziedāšanu.

Gauži, gauži gavilēja
Dzilās jūras zvejniecīpi,
Kā tie gauži negav'lēja,
Laiva grima dibenā.

Tā tad - dziedājuši pat slīkstot!

Varbūt visnepatīkamākais aspekts pie dziedāšanas ir bijusi meitu tendence kaitināt pretējo dzimumu ar savu skaļo gavilēšanu, turot tos nepārtrauktā miega badā:

Nedod, Dievs, tur noiet,
Kur balstiņas atskanēja,
Kur Balstiņas atskanēja
Simtu jūdžu tālumā.

Zināma slaka sieviešu pa dienu nedzied, bet taupās vakaram, jo vakarā tālu skan, un tā var kaitināt tautas. Kā jums tas patīk? Nav arī nekāda cerība, ka meitām varētu aptrūkt dziesmu:

Lai es dziedu, kad es dziedu,
Dziesmu man nepietrūka,
Nav vēl viena izdziedāta,
Simtu jaunu izdomāju.

Kā tie nav bijuši tukši vārdi, norāda miljons tautas dziesmu. Bet kas notiek, kad meita apprecas? Jūs varat trīs reizes minēt. Pilnīgi pareizi. Dzied tāpat.

Vai tādēļ nedziedāšu,
Ka man mice galviņā,
Man vairāk lustējas
Kā jaunām meitiņām.

Vai kāds brīnums, ka normāls vīriešu kārtas cilvēks to vairs nevar izturēt un jāķeras pie varas darbiem.

Sveši puīši lielījās
Manu kaklu aiztaisīt.

Tie nav tikai tukši vārdi. Viens otrs tautu dēls ir gājis soli tālāk:

Liela, gara tautu meita
Tek pa silu dziedādama.
Es paķeru tēva' plinti
Gaidu sila maliņā.

Un - bum! Bet viena bezdelīga pavasari nenes.

Mīlās dāmas, mes esam džentlmeņi,
bet visam ir savas robežas.

Liels pretdūmu karš

Lūriķis

Pasaules
taisnības
nesējs

Segrogētā transportā

Vajāšana

Tiesā

Pārmācīšana

Spiegs, kas ienāca no dūmiem

PRETPĪPĒŠANA
LĪGA

Šr. Oksigēnijas kārdināšana.

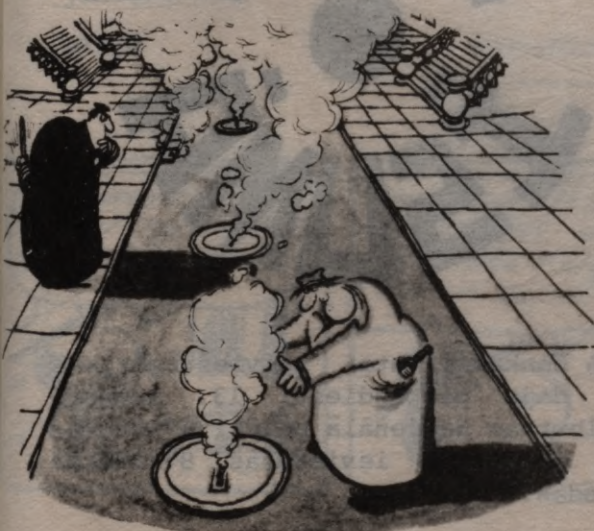
Pipmaņu revolūcija

Nepipētāju pretuzbrukums

Brīvības pipētāji pagrieidē

Pipmaņa gals

Iznācis RŪGTAIS APINIS Nr 50!
Vienīgais humora un satiras žurnāls
trimdā.

Atbildīgais redaktors: U. Siliņš.

Saturā: Ed. Keiša zīmējumi
U. Ģērmaņa Piezīmes
tekošajam momentam
U. Siliņa humoristisks
īsuveidums Mīna Daugavmalā
Feļetoni.

Pasūtīnāms pie pārstāvjiem:

V. Zaļkalna
Körsbärsv. 9/0703, 7C
114 23 Stockholm
SWEDEN

U. Siliņa
5 Belford Place,
Greenacre, NSW 2190
AUSTRALIA

L. Rumaka
27 Miller Place,
Hempstead, N.Y. 11550
U.S.A.

No Melburnas Visbijas tautas deju
sarīkojumā paredzējuši piedalīties
21 dejotājs - 14 meitenes un 7 zēni.
Jau noturēti 3 mēģinājumi.

Dzirdēts Melburnā - no sabiedriskās
darbinieces mutes - „Latvietības
uzturēšanai tautas dejas nav vaja-
dzīgas. Džemborejā Japānā, gaidās
un skauti dejoja latviešu tautas
dejas, latviešu valodu neprazdami.”

ĀLA (Amerikas latviešu apvienība)
žurnāla 23. numurā A. Cīrule aprak-
stot Austrālijas 27. K.D. par tautas
deju sarīkojumu starp citu raksta:
„Mazliet neparasti, ka dažām dejotā-
ju grupām visiem dejotājiem bija
vienādi stilizēti (♫)(red.) tērpi.
(Vai Rīgas ietekme?)”

CBA bankas rīkotai Latviešu mūzikas
un deju pēcpusdienai 13. augustā
Melburnas Nacionālā galērijā drukā-
tā programmā ieviesušās 8 drukas
kļūdas.

KALENDĀRS

1978. gadā

25. novembrī Saules jostas ansambļa *Mārietas dziesma* pirmizrāde, Kanberā.
9. decembrī Saules jostas ansambļa *Mārietas dziesma* izrāde, Sidnejā.
no 26. - 31. decembrim Austrālijas latviešu 28. Kultūras dienas, Adelaidē.
27. decembrī Pirmais tautas deju mēģinājums, Adelaidē.
29. decembrī Otrais tautas deju mēģinājums un Tautas deju uzvedums, Adelaidē.
31. decembrī Saules jostas ansambļa *Mārietas dziesma* izrāde, Adelaidē.

1979. gadā

2. un 3. janvārī ALTDK tautas deju seminārs, Adelaidē.
no 2. - 10. janvārim Gaidu un skautu nometne „Dzintara gredzens”, Adelaidē.
no 2. - 12. janvārim Austrālijas latviešu 11. Jaunatnes kursi, Adelaidē.
no 10. - 30. janvārim Vasaras vidusskola, Adelaidē.
18. martā Saules jostas ansambļa *Mārietas dziesma* izrāde, Melburnā.
maijā Austrālijas latviešu 18. Jaunatnes dienas, Adelaidē.
maijā un jūnijā Saules jostas ansambļa *Mārietas dziesma* izrādes, ASV un Kanadā.
19. jūnijā Saules jostas ansambļa *Mārietas dziesma* izrāde, Gotlandē.
no 19. - 23. jūnijam Pasaules brīvo latviešu Dziesmu dienas, Gotlandē.
no 26. - 31. decembrim Austrālijas latviešu 29. Kultūras dienas, Sidnejā.

1980. gadā

- no 2. - 10. janvārim Pasaules latviešu gaidu un skautu nometne „Radu cilts tikšanās”, Melburnā.
janvārī ALTDK tautas deju seminārs, Sidnejā.
janvārī Austrālijas latviešu 12. Jaunatnes kursi, Sidnejā.
janvārī Vasaras vidusskola, Adelaidē.
maijā Austrālijas latviešu 19. Jaunatnes dienas, Melburnā.

KALENDARIS

